

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1897.   Andra Kammaren.   N:o 17.

Lördagen den 20 mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 13 innevarande mars.

§ 2.

Herr statsrådet m. m. *C. R. Wersäll* aflemnade Kongl. Maj:ts proposition angående byte af mark mellan kronan och Vesterviks stad, hvilken proposition bordlades.

§ 3.

Efter föredragning, hvar för sig, af de i gårdagens sammanträde bordlagda motioner hänvisades:

Herr *J. Bromées* m. fl. motion n:o 165 till bevillningsutskottet;

Herr *O. H. Ströms* motion n:o 166 till statsutskottet; och

Herr *O. Walters* motion n:o 167 till Andra Kammarens tillfälliga utskott n:o 4.

§ 4.

Föredrogos och bordlades för andra gången:

bevillningsutskottets betänkande n:o 8;

Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande n:o 6; och

Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande n:o 7.

Om ändrad
lydelse af 13
§ i kongl. för-
ordn. ang.
främmande
trosbekännare
m. m. den 31
oktober 1873.

§ 5.

Till behandling förekom lagutskottets utlåtande n:o 26, i anledning af väckt motion angående ändrad lydelse af 13 § i kongl. förordningen angående främmande trosbekännare och deras religionsöfning den 31 oktober 1873.

I motion, n:o 113, inom Andra Kammaren hade herr *J. Byström* föreslagit:

att Riksdagen behagade för sin del besluta, att 13 § i kongl. förordningen angående främmande trosbekännare af den 31 oktober 1873 måtte erhålla följande ändrade lydelse:

»Främmande trosbekännare är för sin person och inkomst af kapital eller arbete befriad från skyldighet att deltaga i afgifterna till svenska statskyrkoförsamlingarnas presterskap eller andra kyrkliga ändamål äfvensom från de för särskilda kyrkliga förrättningar stadgade afgifter till svenska kyrkan eller hennes presterskap eller betjening i annat fall, än att slik förrättning blifvit på hans egen beäran verkställd.»

Utskottet hemställde emellertid, att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Häremot hade reservation anmälts af herrar *Hasselrot, Nilsson* i Skärhus, *Folke Andersson, P. G. Petersson* i Brystorp och *E. Svensson* från Karlskrona, hvilka ansett, att utskottet bort tillstyrka Riksdagen att i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om vidtagande af erforderliga åtgärder, på det att *dels* medlemmar af lagligen erkänd församling, som bekänner annan kristen troslära än den evangeliskt-lutherska, och hvars prest eller föreståndare är behörig och pliktig att föra anteckningar öfver medlemmarnes borgerliga förhållanden, äfvensom mosaiska trosbekännare, i fråga om hvilka alla det torde få anses utredt, att de före utfärdandet af förordningen angående allmänt ordnande af presterskapets löneinkomster den 11 juni 1862, förordningen angående ordnande af presterskapets i de territoriella församlingarne i Stockholm aflöning den 1 november 1872 samt förordningen angående allmänt ordnande af klockares löneinkomster den 2 november 1883 icke varit lagligen skyldige att erlægga de för särskilda kyrkliga förrättningar stadgade afgifter till svenska kyrkan eller hennes presterskap eller betjening, ej heller påskpenningar, offer eller andra dylika lönebidrag, må, utan hinder af de på grund af återopade författningar verkställda lönerogeringar, åter komma i åtnjutande af motsvarande frihet och således frikallas från skyldighet att deltaga i betalning af hvad som af reglerade löner af hit hänförlig beskaffenhet kan anses utgöra aflöning och ersättning för omförmälda, numera upphörda afgifter och lönebidrag, *dels* och godtgörelse för den minskning i tillförsäkrade löneförmåner, som ifrågasatta frikallelse kan anses föranleda, må varda vederbörande löntagare för deras tjenstetid beredd.

Efter uppläsande af utskottets hemställan anförde:

Herr Byström: Herr grefve och talman, mine herrar! Det torde vara lämpligt att jag säger några ord med anledning af lagutskottets utlåtande öfver min motion. När jag läser detta utskotts-
betänkande och jemför det med utskottsutlåtanden i samma fråga under den föregående tiden, så påminner det mig ganska lifligt om satsen: ingenting lärt och ingenting glömt.

Utskottet framhåller först, att evangeliskt-lutherska kyrkan är en statsinstitution och sålunda fyller ett statsändamål samt såsom sådan bör af statens alla medlemmar, eller, som det heter, en hvar af statens medlemmar underhållas. Det är väl meningen med denna kyrka, att hon, liksom man afer med andra kyrkliga samfund, skall främja den religiösa känslan hos folket och att hon skall verka för moralens höjande och för nykterheten hos detsamma. Nu tänker jag mig, att detta ändamål också fylles proportionsvis lika bra utaf de frikyrkliga samfunden. De arbeta ju också i samma riktning och kanske i åtskilliga fall flitigare än hvad statskyrkan gör. Jag ber då att få först erinra om några utlåtanden angående de frikyrkligas, eller, om jag begagnar ordet dissenters', verksamhet här i landet, några utlåtanden, som väl torde få anses ganska ojäfaktiga. Jag hemtar dessa dels ur sammandraget af Konungens befallningshafvandes femårsberättelser för perioden 1886—1890, och dels ur de olika länsstyrelsernas berättelser. Deri förekommer bland annat följande, som jag skall be att här få uppläsa. Det är icke så särdeles långt.

Öfverståthållarembetet säger: »Denna rörelse» (nemligen frikyrkorörelsen) »utgör trots enstaka urartningar och missgrepp tvifvelsutan en mächtig kraft till folkets uppfostran.»

Länsstyrelsen i Blekinge län säger: »De schismatiska rörelserna» — såsom det heter — »hafva icke haft någon ofördelaktig inverkan, utan synas tvärtom i ganska hög grad bidragit till förmildrande af folkets seder och till nykterhet.»

Länsstyrelsen i Kristianstads län yttrar: »Det bör emellertid icke förnekas, att de religiösa rörelserna bidragit till nykterhetens framgång.»

Länsstyrelsen i Malmöhus län säger om friförsamlingarnas verksamhet: »Emellertid torde denna riktning i och för sig icke kunna förnekas berömmelsen af en stor lifaktighet och starkt intresse för att omsätta och tillämpa religionens sanningar.»

Länsstyrelsen i Elfsborgs län säger: »Såsom ett allmänt omdöme om den religiösa rörelsen i länet torde kunna uttalas, att den i hög grad bidragit till sedlighet och allvar i lefvernet. Rörelsens styrka bevisas ock genom de uppoffringar, de mindre bemedlade klasserna gjort för inskaffandet af medel till uppförande af bönehus och församlingslokaler för gemensamma andaktsöfningar.»

Slutligen säger länsstyrelsen i Örebro län: »Den religiösa rörelsen har i hög grad bidragit till ökande af sedlighet och allvar i lefvernet.»

Om ändrad
lydelse af 13
§ i kongl. för-
ordn. ang.
främmande
trosbekännare
m. m. den 31
oktober 1873.
(Forts.)

*Om ändrad
lydelse af 13
§ i kongl. för-
ordn. ang.
främmande
trosbekännare
m. m. den 31
oktober 1873.*

(Forts.)

Jag tycker mig finna, att det utaf dessa omdömen framgår, att äfven de frikyrkliga rörelserna fylla det statsändamål, som här är i fråga, genom den verksamhet de utöfva.

Jag ber att få nämna det också, att de andra länsstyrelserna icke nämnt något vidare om denna rörelse, så att jag antager, att man på dem får tillämpa den satsen, att den, som tiger, han samtycker, och att således också deras omdöme är godt. Det är endast i några fall, som några undantag förekomma, nemligen rörande ett par län; men jag antager, att dessa undantag icke bero på de frikyrkliga i dessa län, ty deras verksamhet är ungefär enahanda i hela landet, der de finnas; utan undantagen gälla väl egentligen länsstyrelserna i de län som här äro i fråga.

Då frågan förevar i denna kammare för 12 år sedan, yttrade en talare följande, som mig synes vara värdt att omnämna: »Jag har för mitt yttrande anfört ett hufvudskäl . . . att, då staten erkänt församlingar af så kallade främmande trosbekännare, staten väl också på samma gång erkänt, att dessa församlingar hvar i sin mån och inom sitt område uppfylla samma allmäntmenschligt samhällliga ändamål, som det, för hvilket statskyrkan är till. Icke heller vill väl någon här förneka, att våra församlingar af främmande trosbekännare underkasta sig betydliga uppoffringar för det ändamål, som i deras ögon är heligt och som vi böra erkänna såsom sådant, eftersom vi omgärda statskyrkan för just samma ändamål med sådana förmåner och förunna den sådan magt.»

Detta yttrande är utaf herr A. Hedin.

Att, såsom både af länsstyrelserna framhållits och detta yttrande antyder, de frikyrkliga, hvilket begrepp naturligtvis är något vidsträcktare än ordet dissenters, som det inbegriper, göra betydande uppoffringar för sin verksamhet, framgår också af sammandraget ur länsstyrelsernas rapporter, der det säges, att inom de olika län, från hvilka rapporter funnos, redan år 1890 byggts mera än 800 kyrkor, missionshus och kapell. Till denna siffra, som angifvits i länsstyrelserapporternas sammandrag, hvilket sammandrag, som vi veta, är verkställt af kongl. statistiska centralbyrån, tillägges: »Antalet — nemligen antalet bönehus och kyrkor — »i hela riket är visserligen ej bekant, då uppgifter icke föreligga från alla län, men af hvad anförts torde framgå, att detsamma är ganska betydande.»

Under de sex år, som förflutit sedan detta yttrande afgafs till Kongl. Maj:t, har naturligtvis bönehusens antal betydligt förökats. För att nu taga hänsyn endast till de tre frikyrkliga samfund, hvilkas statistik jag har till hands, framgår, att dessa samfund — nemligen metodisterna, baptisterna och svenska missionsförbundet — för närvarande hafva 1,272 kyrkor och bönehus, värderade till en åtta à tio millioner kronor; siffran är icke så exakt, men den torde variera mellan dessa belopp. Jag antager, att detta bör kunna anses såsom ett ganska vackert inlägg i befrämjandet af det statsändamål, som statskyrkan är till — såsom kyrka nemligen — för att befordra.

Dessa trenne samfund samla också årligen för sin verksamhet — Om ändrad siffran är icke så precis exakt, ty uppgifter fattas från åtskilliga håll — lydelse af 13 mellan en och en half och två millioner kronor. Detta är sålunda §. i kongl. för- också något, som visar, att de göra betydande uppoffringar för att ordn. ang. främmande trosbekännare befärma den sak, som de hålla dyr och kär.

Hvad vidare angår lagutskottets invändning att, om motionen skulle bifallas, detta skulle inkräkta på presterskapets aflöning, så vill jag svara: naturligtvis skulle den det. Men det är dock icke vår mening, att presterskapet därför skulle behöfva alldeles förlora den del af sin aflöning, som skulle borttagas genom att dissenters icke behöfde betala skatt till statskyrkan; och för öfrigt är det väl icke sagdt, att de nuvarande bestämmelserna alldeles säkert tillförsäkra presterskapet den lön, som det väl i allmänhet anses skola hafva. Uti min motion har jag antydt, att det har funnits ställen, der dissenters vändt sig till vederbörande prestman och begärt att blifva befriade från att betala skatt, den del deraf nemligen, som skulle komma att af dissenters utgöras till vederbörande prestman i socknen. Det har också inträffat, att denne då svarat, att denna deras begäran vore alldeles riktig, och att han till och med lofvat afstå från den del af lönen, som skulle falla på ifrågavarande, om jag så må säga, klagande. Det är ju klart, att en samvetsgrann prest — och det är nog icke alltid så, att de samvetsgrannaste hafva de största inkomsterna — går miste om åtskilligt genom ett sådant handlingssätt, som han dock anser vara rättvist. Nyss fick jag också från en socken i södra Sverige ett bref, hvarur jag skall tillåta mig att uppläsa några rader, som visa samma sak: »Med anledning af herr Byströms motion, hvori meddelas, att åtskilliga prestmän befriat baptister från utbetalning af prestlön, gjorde jag en framställning till härvarande kyrkoherde om befrielse från deltagande i prestlön, och han var ädelmodig nog att afstå från den del af lönen, jag skulle betalt honom, samt gaf löfte om att till nästa år skulle alla baptister inom socknen bli befriade från att erlagga prestlön», naturligtvis om de gjorde framställning om den saken.

Det är ju klart, att ett dylikt tillvägagående kommer att minska presternas inkomster, och då vore det väl rättvisare att man sökte lagstifta i ämnet så, att man sluppe dylika godtyckligheter. Men, skulle man kunna svara, hvarifrån skulle då denna del af prestlönen tagas? Jag anser då, att det kanske icke precis är min sak att gifva anvisning på, hvarifrån den delen skulle tagas. Men om jag skulle svara något på ett sådant inkast, skulle jag vilja säga, att denna del af lönen väl då finge tagas ur statskassan. Då invänder någon: »Men då komma ju i alla fall dissenters att få betala till presterskapets aflöning». Derpå vill jag svara med att anföra hvad en talare här i kammaren yttrade för några år sedan, då frågan var före — en talare, som väl skulle kunna kallas min företrädare här i kammaren, doktor E. J. Ekman. Han sade nemligen 1886: »Alldeles uppenbart är, att om jag såsom dissenter nu betalar 20 à 30 kronor

Om ändrad lydelse af 13 §. i kongl. förordn. ang. främmande trosbekännare m. m. den 31 oktober 1873.

(Forts.)

Om ändrad lydelse af 13 § i kongl. förordn. ang. främmande trosbekännare m. m. den 31 oktober 1873.

till presterskapet, så skulle min afgift, om den utginge ur statskassan och således skulle utdebiteras på debetsedeln, komma att utgöra endast några ören.»

Vidare framhålles af utskottet, att presterna hafva mycket annat att göra. De hafva så många olika sysslor, de hafva statistiska uppgifter, de hafva den borgerliga bokföringen att sköta o. s. v. Ja, naturligtvis skall betalning lemnas för detta arbete. Det är ingen, som mig veterligen velat undandraga sig sådant; för det arbete, som utföres i det allmännas tjenst, bör naturligtvis ersättning lemnas. Mitt råd skulle då vara: skilj sysslorna åt! Och jag tror, att det är möjligt. Jag tror till och med, att man skulle kunna få den borgerliga bokföringen verkställd ungefär lika bra som nu sker — jag gör ingen anmärkning mot det sätt, hvarpå den nu verkställles, ty jag tror den är tillfredsställande — med billigare arbetskrafter än af sådana, som legat vid universitet i många år, billigare arbetskrafter än af dem, som hafva tagit graden vid en teologisk läroanstalt. Skilj sysslorna åt! Då jag säger detta, tror jag mig till och med kunna stödja mig vid en mycket stor auktoritet — det var Luther — som sade ungefär så: »Man bör icke sammanblanda det andliga och världsliga regementet». För öfrigt skola ju dissenters sjelfva föra kyrkoböcker, om Konungen så förordnar, såsom framgår af §§ 2 och 8 i den förordning som nu är i fråga.

Det framlyser vidare i utskottets betänkande en liten glimt om, att det möjligen kan finnas någon liten rättvisa i det kraf, som här framställles. Förr i tiden gafs dock klarare uttryck åt denna synpunkt. Så t. ex. har lagutskottet någon gång rent af tillstyrkt en ändring uti denna förordning. Men det börjar blifva bra länge sedan, och det var under den tid då, såsom herrarne veta, landshöfding Bergström var ordförande i lagutskottet. Vidare har också en talare på stockholmsbanken vid sistlidne riksdag yttrat något, som jag ber att få erinra om. Det var nuvarande statsrådet och chefen för civildepartementet herr von Krusenstjerna, som, då denna fråga senast var före i Riksdagen, yttrade, att äfven han ansåge, att det vore rättvist att någon ändring skedde i förevarande hänseende. Dissenters hafva ock, såsom af betänkandet framgår och jag erinrat om i motionen, en gång delvis varit befriade från afgifter till rent kyrkliga ändamål. Men lagstiftningen har icke gått i den riktning, att den varit särskildt gynsam för dissenters. I vissa fall äro lagarne rent af obarmhertiga. Jag tänker härvid på åtskilliga dissenters, t. ex. judarne, som icke blott skola betala denna dubbla kyrkoskatt — d. v. s. skatt till sitt eget samfund och skatt till statskyrkan — utan deras dissenterlag föreskrifver till och med att de skola betala dubbel skatt till de fattiga, i det de skola dels ensamma underhålla sina egna fattiga, dels vara skyldiga att ändå bidraga till den allmänna fattigvården. Jag tror, att den tid nu är inne, då ändringar och rättelser böra göras i ifrågavarande fall.

Nu blott ett ord till sist med anledning af reservationen. Under det jag vill lifligt erkänna den välvilja, som jag tycker mig finna uti reservationen, så anser jag den dock icke vara tillfredsställande. Jag tycker att den begär så litet, att, om de ärade reservanterna ville hafva öfverseende med mig, jag med afseende derpå ville begagna ett ord, som dock bör kunna tillåtas mig att använda, enär jag vill citera herr vice talmannen, som i en annan fråga yttrade: »Vi skola icke fjanta till nu». Så tycker jag ock i detta fall. Var det rätt 1860, att dissenters befriades från en del af skatterna till rent kyrkliga ändamål, så anser jag det vara lika rätt att de blifva befriade från hela sin skatt till rent kyrkliga ändamål. Var det rätt då, så finner jag, att det är rätt äfven nu. Och skulle frågan få uttryck i en sådan form som en skrifvelse till Kongl. Maj:t, förstår jag icke, hvarför man icke skulle begära en riktig utredning i syfte att dissenters blefve befriade från skatt till statskyrkans presterskap och betjening. Så länge som skatt utkräfvdes af dissenters till statskyrkan för rent kyrkliga ändamål, kan det väl icke betraktas annorledes än som en orättvisa mot dessa skattdragande.

Jag ber därför, herr grefve och talman, att få yrka bifall till min motion, der jag gjort följande hemställan:

»Främmande trosbekännare är för sin person och inkomst af kapital eller arbete befriad från skyldighet att deltaga i afgifterna till svenska statskyrkoförsamlingarnes presterskap eller andra kyrkliga ändamål äfvensom från de för särskilda kyrkliga förrättningar stadgade afgifter till svenska kyrkan eller hennes presterskap eller betjening i annat fall, än att slik förrättning blifvit på hans egen begäran verkställd.»

Herrar *Hammarström, Eriksson* i Bäck och *Thor* instämde häruti.

Herr Redelius: Då jag deltagit i lagutskottets behandling af detta ärende och sålunda varit ense med utskottet i dess hemställan till kamrarna, anser jag mig skyldig att i någon mån, såvidt jag det förmår, försvara utskottet gent emot motionärens yrkande. Och för att icke jag må såsom prestman misstänkas eller beskyllas för att vara orättvis mot olika tänkande, skall jag helt och hållet afstå från att säga ett ord angående den förteckning å förtjenster, som den förste ärade talaren uppräknade till dissenters förmån, eller angående hvad godt de kunna uträtta. Jag skall icke motsäga detta för att icke såra någon annans samvete och religiösa känsla. Och då jag lemnar det, skall jag ock försöka att för samma ändamål gifva min motståndare rätt så långt jag förmår. Jag skall erkänna att jag också hos Luther inhemtat den uppfattning, att man skulle skilja, såsom det hette, det andliga och verldsliga regementet åt och hafva ett embete för rent kyrkliga ändamål, såsom det nyss uttrycktes. Men faktum är, att dessa områden äro sammanblandade. Vi hafva icke,

*Om ändrad
lydelse af 13
§ i kongl. för-
ordn. ang.
främmande
trotsbekännare
m. m. den 31
oktober 1873.*

(Forts.)

Om ändrad mig veterligt, i riket någon tjänst ensamt för rent kyrkliga ändamål. lydelse af 13 § i kongl. förordn. ang. främmande trosbekännare m. m. den 31 oktober 1873.

Om man kunde inrätta en sådan, det blir en annan sak. Men den frågan föreligger icke nu, och jag bör därför icke yttra mig derom, utan jag håller mig nu vid faktum.

I ett annat afseende skall jag ock gifva den föregående ärade talaren rätt, nemligen deri, att det finnes ojemnheter och ledsamma förhållanden äfven i fråga om presterskapets aflöning, som behöfva rättas. Jag säger med afsigt: »behöfva rättas». Jag erinrar i det fallet dels om motioner, som förr afgifvits och i år af herr vice talmannen och en annan ledamot här i kammaren, dels om en motion af en betydande ledamot i Första Kammaren, hvilka motioner just föreligga till sammansatt utskotts behandling och snart komma på kamrarnes bord; de äsyfta att åstadkomma bättre förhållanden i detta fall och reglera *alla* förhållanden angående presterskapets aflöning. Denna omständighet, att frågan i hela sin vidd föreligger och Riksdagen, särskildt denna kammare, blir i tillfälle att uttala sig om den saken och särskildt uttrycka sin mening om huruvida en utredning i frågan anses erforderlig och önskvärd, kunde ju redan vara ett skäl att lemna denna motion å sido, då den i alla fall icke vidrör mer än en detalj. Men jag vill dock tillägga såsom min uppfattning af frågornas läge för öfrigt, att jag har anledning att antaga, att äfven till frågan om afgifter från dissenters till svenska kyrkans presterskap kommer att tagas hänsyn, och icke allenast till den, utan ock till frågan om personella afgifter i allmänhet. I händelse kammaren och hela Riksdagen skulle vilja gå in på den väg, som leder till borttagande af personella afgifter, så blifva dessa omsider, när frågan föreligger i det skick, att derom kan beslutas, afskaffade; då har man ock kommit ifrån den fråga, som ofta kommit på tal, nemligen frågan om personella afgifter till rikets presterskap af dissenters.

Men det är dock något mera, som måste ihågkommas i fråga om denna punkt, än den siste ärade talaren uttalade, ehuru han tycktes vilja erkänna det. Han sade, att presterskapets verksamhet för statens ändamål erfordrar ju också sin lön. Jag håller honom räkning för detta erkännande, men han betonade med styrka: »endast för rent kyrkliga ändamål»; och det kunde därför möjligtvis synas någon, som om presternas tillvaro såsom en embetsmannacorps skulle hafva sitt berättigande *allenast* med hänsyn till rent kyrkliga ändamål. Jag har mina tvifvel i det fallet. Jag ber därför att få erinra om någonting å andra sidan, nemligen hvad det är för verldsliga ändamål, som för närvarande svenska presterskapet har att fylla. Det är verkligen någonting mer än att lemna en och annan uppgift till statistiska myndigheter och andra. Det är, om man ser närmare efter, icke litet. Och jag tager mig dristigheten att upprepa en del af dessa åligganden, ehuruval jag anser att de äro, till det mesta åtminstone, bekanta. Jag börjar med att i det fallet erinra om att, enligt bestämmelser från gammalt, presterskapet har skyldighet att tillhandagå öfriga tjänstemän i riket, högre och lägre af alla slag, med upplysningar.

Vi skola aflemna uppgifter icke blott till konsistorierna, biskop och domkapitel, utan ock till Konungens befallningshafvande, till domstolar, till länsmän, till häradsskrifvarekontor, till provinsialläkare, till lasarett, till samtliga sjukvårdsanstalter, idiotanstalter, en mängd uppgifter till militära myndigheter, m. m. Jag erinrar om några särskilda delar af detta. Uppgifterna till statistiska centralbyrån äro icke obetydliga; de förekomma i många former och vidlyftiga tabeller årligen. Till de militära myndigheterna, till kompaniomedlemmarnas befallningshafvarne och Konungens befallningshafvande angående de värnpliktige lemnas uppgifter många gånger om året och i detalj för hvarenda person särskildt; och det är icke så liten tillökning i skrifveriet. Vidare erinrar jag om mantals-skrifningen, om alla uppgifter i detta hänseende, som det åligger prestskapet att samla och hafva ordnade så, att häradsskrifvaren blott behöfver afskrifva den bok, presten har ställt i ordning och för ändamålet justerat; vidare: granskning af samma längd, uppgifter om hvarje persons vistelseort, såvidt den är bekant, m. m., m. m. Vidare uppgifter angående fattigvården samt deltagande i kommunala och allmänna angelägenheter. Vidare är det en vidlyftig bokföring med en mängd böcker. Allt detta från det allmännas sida. Åt de enskilde skall pastor lemna uppgift om släktskapsförhållanden i och för arf, frejdebevis för alla möjliga ändamål, åldersbetyg och en hel mängd andra betyg, såsom man kan öfvertyga sig om genom ett besök på pastorexpeditionen i en något så när talrik församling. Äfven äskas af pastor, som jag för kort tid sedan nämnde, ofta upplysningar och betyg om personer, som aldrig funnits i socknen, och sådana som väl funnits der, men längesedan aflägsnat sig utan att lemna uppgift om hvar de tagit vägen. Detta och mycket mer sker utan hänsyn till församlingsmedlemmarnes religiösa öfvertygelse eller trosbekännelse. Detta arbete är alltså lika för allesammans; hvar och en har rättighet att begära uppgift ur civilregistren, som presterna föra, och det har aldrig varit ifrågasatt att denna rättighet skulle borttagas.

Hvad de rent kyrkliga förrättningar beträffar, nemligen — utom hvad alla känna, de söndagliga gudstjänsterna — äfven enskilda rådpläggningar, för hvilka aldrig någonsin ifrågasatts någon särskild ersättning, så göres icke heller här någon skilnad mellan församlingsmedlemmarnes olika religiösa tro. Allt detta med undantag af sista punkten — och jag kunde komplettera dessa uppgifter med en mycket lång förteckning, hvilket jag dock anser öfverflödigt — gäller statsändamål, för hvilka alltså, enligt den föregående talarens erkännande, ersättning bör utgå, och allt utan hänsyn till, såsom jag sade, personernas religiösa öfvertygelse eller bekännelse. Då blir frågan den, om det är eller kan anses vara rättvist, att somliga af statens medborgare betala och andra icke betala, nemligen så länge förhållandet är som det för närvarande är, att hvarje församling aflönar sin prest. Om man ordnade det så, som den förre ärade talaren tyckte önska, att, om man har en afvikande uppfattning i religiöst hänseende, man skulle vara befriad från deltagande i dessa afgifter, så kan jag för min ringa del icke förstå annat, än att detta skulle blifva ett premium

Om ändrad lydelse af 13 § i kongl. förordn. ang. främmande trosbehännare m. m. den 31 oktober 1873.

(Forts.)

Om ändrad lydelse af 13 § i kongl. förordn. ang. främmande trosbekännare m. m. den 31 oktober 1873.
(Forts.)

för den, som förklarade, att han hade en annan uppfattning, ty han skulle helt och hållet befrias från sina afgifter till presterskapet, men de afgifter, från hvilka han komme att befrias, tycktes talaren dock erkänna att presterskapet fortfarande borde tillgodonjuta, och det beloppet kan då icke åstadkommas på annat sätt, än att andra betala det i de befriades ställe. Man skulle således till förmån för den ene lägga bördan på den andre, och det tror jag väl ändå att kammaren icke kan finna öfverensstämmande med rättvisa och billighet.

Dessutom tror jag, att den siste ärade talaren gått något för långt i sitt yrkande och äfven varit något mindre lycklig i formuleringen. Jag anser, att han gått för långt, då han säger: »Främmande trosbekännare är för sin person och inkomst af kapital eller arbete befriad från skyldighet att deltaga i afgifterna till svenska statskyrkoförsamlingarnes presterskap.» Detta kunde vara berättigadt endast under den förutsättning, som likväl icke finnes, att det svenska presterskapet icke hade sig något annat ålagdt än att verka för rent kyrkliga ändamål. Då kunde det finnas någon rättvisa i denna fordran, men nu icke.

I afseende på formuleringen ville jag anmärka, att det står, att främmande trosbekännare skall betala för vissa förrättningar, som på hans egen begäran blifvit verkställda, en bestämmelse, som synes mig strida mot den grundsats, som det svenska folket på senaste tiden antagit, nemligen att ingen särskild afgift skall erläggas för någon presterlig tjänsteförrättning. Jag erinrar i detta fall om justitieombudsmannens embetsberättelser under de senare åren, der det en och annan gång har omnämnts, att prest äskat betalning för någon viss tjänsteförrättning, hvilket ju numera på de flesta ställen är alldeles förbjudet och skall uttryckligen blifva förbjudet i hvarenda församling i Sveriges rike, så snart den nya löneregleringen vinner tillämpning, ty denna hvilar på den grundsatsen, att alla afgifter för särskilda förrättningar skola upphöra, och det är ju tydligt, att denna princip står i strid med den af motionären föreslagna bestämmelsen.

Jag kommer nu till den särskilda inskränkning, hvarom reservationen handlar. Den siste ärade talaren lade icke mycken vikt derpå, och det kunde därför ej heller vara behöfligt, att jag vidare fäste mig vid densamma. Men jag tror dock, att jag bör säga några ord för att styrka utskottets påstående, att det är en högst ringa och obetydlig sak, hvarom här är fråga, nemligen ersättningen för *jura stolæ*. Alla resonemang hos reservanterna och de med dem i denna sak liktänkande, deribland äfven åtskilliga talare vid föregående riksdagar, som nyss af den ärade motionären åberopades i hans anförande, hafva just gått ut ifrån det förhållandet, att i de flesta löneregleringar den bestämmelsen förekommer, att viss kontant afgift skall utgå från församlingsborna såsom ersättning för *jura stolæ*. Jag vill häremot anmärka först det, att enligt min uppfattning ingen ersättning alls för *jura stolæ* utgår enligt löneregleringarne, om än det låter så eller ser ut, som om det skulle göra det. Min uppfattning är, att all er-

sättning för jura stolæ helt enkelt blifvit borttagen, men att det kommit in vid uppräknandet af diverse gamla afgifter, för att det måtte blifva klart för alla — och äfven för presterskapet sjelft — att ingen afgift vidare är att uppbära för sådana förrättningar.

Men det kan också vara lämpligt att erinra sig hvad som menas med dessa förrättningar, för hvilka jura stolæ skola utgå. Af gammalt afses dermed sådana förrättningar, vid hvilkas utförande presten måste vara iklädd sin stola eller sin embetsdrägt. Men dessa förrättningar äro numera betydligt inskränkta till sitt antal, de äro ej så många som förr. Det är egentligen endast tre, som kvarstå, den ena är vigsel, den andra dop och den tredje begrafning.

Det är emellertid uppenbart, att, hvad den sistnämnda förrättningen beträffar, denna aldrig kan »ske på egen begäran». Och lika klart som det är, att denna afgift, som kallas likstol, är helt och hållet afskaffad, lika klart är, att, utan afseende på hvad den döde i lifvet haft för religiös öfvertygelse, begrafning måste ske. I det fallet är det sålunda icke någon skilnad mellan svenska kyrkans egna medlemmar och dissenters.

Hvad dernäst beträffar vigseln, så är det visserligen der någon skilnad, ity att vi äfven hafva borgerliga äktenskap, som af borgerlig myndighet afslutas, men märkom väl, att det viktigaste och mest ansvarsfulla rörande äktenskaps afslutande äfven i händelse af borgerlig vigsel fortfarande hvilar på presten, och det gäller ju då också för dissenters. Jag erinrar i detta afseende om gällande lags bestämmelser beträffande ingående af äktenskap, och att dessa bestämmelser skola pröfvas och tillämpas af vederbörande prest. Och det medför ett strängt ansvar, om han icke tyder och tillämpar lagen rätt. Jag vill i detta afseende erinra endast om en paragraf i strafflagen: »Viger prest, utan att lagligen lyst är, dömes till afsättning.» Hvad som erfordras för att erhålla vigsel, vare sig af presterlig eller af borgerlig myndighet, skall af presten först utrönas och bedömas, innan lysning eger rum. Och lysning skall ega rum, vare sig det gäller dissenters eller icke. Och för dissenters skall utöfver hvad som erfordras för kyrkans egna medlemmar utfärdas ett intyg om lysningen. Det vore, synes det mig, något egenomligt, om man, när man talar om ersättning för embetsgerningen, skulle fästa sig endast vid den mindre, den obetydligare delen deraf, men alldeles bortse från det som, åtminstone hvad ansvaret beträffar, är hufvudsaken. Af dessa två förrättningar, lysningen och vigseln, påstår jag, att lysningen och hvad dertill hörer är det stora, det magtpåliggande, det ansvarsfulla, och vigseln deremot det jemförelsevis mindre, ty får man bevis, att det är lagligen lyst, så ega andra, vare sig prester eller borgerliga myndigheter — efter omständigheterna — att fullborda äktenskapet genom vigsel, annars icke. Har återigen fel begåtts vid lysningen, så drabbas, som nyss nämndt, den, som förrättat lysningen, af ansvar.

Återstår således den tredje embetsgerningen, som kan hänföras till gruppen förrättningar för jura stolæ, nemligen dop. Det är nu uppen-

Om ändrad tydelse af 12 § i kongl. förordn. ang. främmande trosbekännare m. m. den 31 oktober 1873.
(Forts.)

Om ändrad bart för alla, att sådana förrättningar icke kunna ske hos sådana per-
lydelse af 13 soner, som icke vilja hafva någon döpt. Derför har heller aldrig er-
§ i kongl. för- sättning mig veterligt utgått för sådana förrättningar hvarken förr
ordn. ang. eller nu af någon *baptist*, och jag tror ej heller, att sådan någonsin
fränmande kommer att utgå. Jag vet icke, att det någonsin varit annorlunda,
m. m. den 31 än att de förrättningar af detta slag, för hvilka ersättning utgått,
oktober 1873. varit sådana, som blifvit hos presten *begärda*. Så till vida vill jag
(Forts.) gifva motionären rätt i hans *motivering*.

Det betyder heller ingenting stort, ekonomiskt taget, hvarken för
presterna eller andra. Om jag får tillåta mig att som exempel taga
min egen församling, som icke är så obetydlig — den räknar nemligen
omkring 3,200 medlemmar — så skulle en sådan åtgärd, som den
reservanterna föreslagit, hafva åstadkommit en minskning i inkomsterna,
som jag knappt tror hittills skulle hafva öfverskridit 50 öre om året,
och det är ju rakt ingenting att tala om i en så pass stor för-
samling.

Och hvad beträffar den ersättning, som enligt den nya löne-
regleringen, när den kommer att tillämpas, skulle komma i stället för
diverse afgifter till presterskapet, ber jag att få upplysa litet derom.
Det är bestämdt i lönerregleringen i min socken, att kyrkoherden skall
i stället för dagsverken, qvicktionde och jura stolæ med flera små af-
gifter, som förr utgått, erhålla en bestämd summa af 250 kronor,
som uttaxeras efter fyrk på församlingens hela fyrktal. Om jura stolæ
der inberäknas, så kan det endast vara en liten, mycket liten del, ty
qvicktionden har utgått enligt en gammal konvention med 4 kronor
per mantal, eller med 134 kronor. Dagsverkena hafva fordom ut-
gjorts af hemmansegarne med kördagsverken och af torpare och handt-
verkare med mansdagsverken, och dessa dagsverken af alla slag hafva
uppgått till omkring 200 per år. Äfven utan att antaga något slags
pris för eller taxering af dessa dagsverken, torde hvar och en lätt
förstå, att de skola närma summan från 135 till 250 kronor högst
betydligt. Jag vill emellertid nämna, att den ersättning för dags-
verken, som för närvarande utgår, belöper sig till omkring 100 kronor.
Vi få då en summa af 233 eller 235 kronor, och återstoden blefve
sålunda endast 15 eller 17 kronor. Om då detta sistnämnda belopp
skulle anses utgöra ersättning för jura stolæ, under antagande att de
öfriga gamla afgifterna icke medräknas, så blir det ju icke mycket
på hvar fyrk, när hela fyrktalet i socknen för närvarande är 20,000.
Om hvar enda en i socknen tillhörde dissenters, hvilket är en omöjlig-
het, nej, en osannolikhet — jag tager tillbaka uttrycket omöjlighet —
och således hela beloppet, 15 eller 17 kronor, skulle komma att ut-
debiteras efter fyrktalet i församlingen, så blefve det ju i alla fall en
obetydlighet, nemligen åtta hundra öre per fyrk eller för 100 fyrk
circa 8 öre. Det är sannerligen ej värdt att strida om. Men så
qvarstå, kan man invända, personella afgifter, och de skulle möjligtvis
kunna anses vara en ersättning för jura stolæ. Ja, det är möjligt,
ehuru jag för min del ej tror det. Dessa personella afgifter utgöra i

min församling 12 öre för man och 6 öre för qvinna, och den, som betalar detta belopp, är sedan fri från hvarje ersättning för extra förrättning af presten, såsom utfärdande af fräjde- eller åldersbevis, arbetsbetyg, eller hvad det nu kan vara, hvilket ju ganska ofta förekommer. Det låter ju tänka sig, att dessa ören kunna vara en ersättning för den expeditionslösen, som förr utgått, men som nu är afskaffad. Emellertid är denna afgift en sådan obetydlighet, att det ej är värdt att vidare disputera om denna fråga.

Om ändrad lydelse af § 13 i kongl. förordn. ang. främmande trosbekännare m. m. den 31 oktober 1873.
(Forts.)

Jag återgår nu till hvad jag började med, nemligen att, då frågan i hela dess vidd är dragen under Riksdagens pröfning genom de antydda motionerna och för närvarande ligger under behandling i utskott för att här å nyo komma för ei kammaren, detta är ett afgörande skäl jemte de öfriga, hvarför kammaren lugnt kan låta bero vid utskottets hemställan, till hvilken hemställan jag anhåller om bifall.

Häruti instämde herr *Andersson* i Löfhult.

Herr *Svensson* i Karlskrona: Herr grefve och talman, mine herrar! Som herrarne funnit af utskottsbetänkandet, hafva åtskilliga af lagutskottets medlemmar icke kunnat vara med om det slut, hvartill utskottet kommit, utan reserverat sig emot detsamma. Vi reserveranter hafva visserligen ej velat gå så långt som motionären, hvilken önskar, att främmande trosbekännare skola befrias från afgifter till statskyrkan äfven för inkomst af kapital och arbete; men deremot hafva vi ansett det vara rättvist och billigt, att de befrias från sådana afgifter, som införts såsom ersättning för jura stolæ, påskpenningar, offer etc.

Den föregående talaren har framhållit, att dessa afgifter äro en ren obetydlighet, hvarför det ej vore skäl att någonting åtgöra i saken. Ja, det är möjligt, att så är förhållandet i hans församling och i åtskilliga andra församlingar, men det finnes dock sådana, i hvilka dessa afgifter ingalunda äro så obetydliga. Det är ju förskrifvet, att i stället för ersättning för jura stolæ, för de särskilda kyrkliga förrättningar, som det åligger presten att utföra, samt ersättning för påskpenningar, offer etc., skola vissa summor erläggas kontant, hvilka kunna uppgå till ganska betydliga belopp. Före den kongl. förordningen angående reglering af presterskapets löner af 1862 voro främmande religionsbekännare befriade från dessa afgifter, men efter denna kungörelses utfärdande och enligt delönekonventioner, som med anledning af densamma afslutits, har man ansett dessa bestämmelser, att främmande religionsbekännare skola vara fria från sådana afgifter, icke längre vara tillämpliga. Sålunda äro t. ex. mosaiska trosbekännare, som icke hafva det allra ringaste med svenska statskyrkan att skaffa, skyldiga att erlägga dessa afgifter. Presterskapet behöver ju, såsom den föregående talaren omnämnde, emellertid icke taga någon annan befattning med dessa än utfärda lysningar och lemna vigselattester. Men för detta obetydliga besvär,

Om ändrad lydelse af § i kongl. förordn. ang. främmande trosbekännare hafva dock presterna en ganska rundlig afgift af sådana mosaiske trosbekännare, som äro beskattade för egendom eller för inkomst af kapital eller arbete.

Den föregående talaren nämnde vidare, att, då frågan om en reglering af presterskapets löner nu föreligger i hela sin vidd, det för närvarande icke torde vara skäl att göra något annat än att uppskjuta att besluta i ämnet till dess att hela frågan kommer från utskottet.

(Forts.)

I de motioner, som nu föreligga till pröfning inom utskottet och hvilka i sinom tid komma på kamrarnes bord, har jag emellertid icke funnit ett enda ord vara nämnt angående förhållandet med dessa främmande trosbekännare. Under förutsättning att Riksdagen med anledning af dessa motioner framdeles kommer att besluta aflåtandet af en skrifvelse till Kongl. Maj:t, tror jag att det ock vore skäl uti, att Riksdagen toge i betraktande de främmande trosbekännarnes ställning med afseende på afgifterna till statskyrkan.

Då jag, som jag nyss nämnde, ej kan gå med på motionärens förslag i hela dess utsträckning, men icke heller kan ansluta mig till lagutskottets hemställan, skall jag, herr talman, be att få yrka bifall till reservationen.

Herr K. G. Karlsson: Då denna fråga under en ganska lång tid varit föremål för mitt varma intresse, ber jag att om densamma få yttra några ord.

Jag skall icke uppehålla mig vid de skäl, som redan rättskänsla och billighet kunna förestafva för fattande af ett beslut i den rätting, som af motionen angifves. Denna sida af saken har här blifvit af motionären ganska tydligt framhållen och har för öfrigt påpekats vid många föregående tillfällen. Jag skall deremot be att med några ord få beröra de följder, som ett bifall till motionen skulle kunna medföra för den evangelisk-lutherska kyrkan, och detta därför, att jag till fullo inser den stora betydelse, som denna kyrka har för vårt land och vårt folk.

Man har på den sidan, der man fruktar ett bifall till motionen, vid åtskilliga föregående tillfällen, då denna fråga varit föremål för behandling, ehuru det visserligen icke framkommit under dagens debatt, framhållit den fara, som skulle finnas för att en så stor del af svenska kyrkans medlemmar skulle affalla från densamma, att den börda, som derigenom lades på de ännu kvarstående, blefve allt för tung att bära. Jag tror knappast, att detta skulle blifva förhållandet. Ett dylikt påstående synes mig innebära ett ganska skarpt misstroende, rigtadt åt tvenne olika håll. Det är rigtadt dels mot vårt folk, som misstänkes så litet hålla på sina religiösa intressen, att det för en lumpen penning skulle öfvergifva kyrkan. Om så blefve fallet, så skulle det emellertid bero på en liflig öfvertygelse om att kyrkan icke tillfredsstälde folkets religiösa fordringar, och under sådana förhållanden anser jag för min ringa del, att man icke bör pålägga

något religiöst tvång. Detta är ju för öfrigt redan i grundlagen föreskrifvet. Men det antydda misstroendet rigtar sig äfven åt ett annat håll, nemligen mot dem, som äro satta till kyrkans väktare, ty sann- § i kongl. för- ordn. ang. främmande trosbekännare m. m. den 31 oktober 1873.
(Forts.)

nerligen skulle de illa ha skött sin uppgift, om, jag upprepar det, folket skulle öfvergifva den kyrka, som fostrat det, öfvergifva den svenska kyrkan, som väl i allt fall är någonting för vårt folk stort och heligt. Jag tror för öfrigt, att redan konventionella hänsyn skulle göra, att, om det verkligen finnes människor nog lågsinnade att vilja lemna kyrkan endast för att vinna den lilla fördel, som vore förenad med att slippa undan den till endast några få kronor — för mången till vida mindre — uppgående skatten, dessa ändock skulle draga sig för ett sådant steg.

Jag tror tvärtom, att en sådan reform, långt ifrån att skada kyrkan, skulle lända henne till stort gagn. Den skulle nemligen vara egnad att från kyrkan skilja sådana element, som äro för henne främmande. Jag tror icke, att en kyrklig institution, som ju till sin idé bör vara sammansatt af något så när liktänkande, kan vara betjent med att inom sig hysa fiender till sig sjelf. Jag skulle till och med vilja tillägga, att det under sådana förhållanden nästan förefaller mig märkvärdigt, att icke kyrkans egna väktare sätta sig i spetsen just för åstadkommande af hvad motionären åsyftar.

Af hvad jag anført torde framgå, att jag är lifligt öfvertygad om att den framlagda motionen vore förtjent af bifall. Men nu är det ju så, att en sak visserligen kan vara *önskvärd*, men i alla händelser *icke genomförbar*.

Här har af en talare framhållits, hvilka verldsliga sysslor äro förenade med presterskapets åligganden, och samme talare har äfven framhållit, att den ersättning, som dessa tjenster äro värda, bör utgå från folket gemensamt. Jag vill icke neka till, att det ligger någon berättigande i detta. Jag tror för öfrigt, att det icke finnes någon möjlighet att genomdrifva den reform, som motionären åsyftar, annat än i samband med en omreglering af presterskapets löner. Nu säga de, som i likhet med mig äro öfvertygade om nödvändigheten af en reform på detta område, att det är för lång tid, man i så fall får vänta. Ja, det må vara, men jag tror icke att jag misstager mig, om jag säger, att vi må motionera aldrig så mycket, så nå vi dock aldrig målet, om vi icke sätta dessa båda frågor i samband med hvarandra. Det är därför önskvärdt, att vi i tid taga oss för med att tänka på denna fråga, och det framgår ju äfven af herr Redelius' anförande, att densamma tagits i öfvervägande. Utan att emellertid hafva sett det resultat, som häraf kan komma att följa, vågar jag dock misstänka, att detta resultat kommer att blifva temligen margert för religionsfriheten. Jag anser därför, att religionsfrihetens målsmän och vänner gjorde rätt uti att redan nu börja koncentrera sitt arbete derpå, att vid den omreglering, som dock en gång skall ega rum, religionsfrihetens princip må göra sig till fullo gällande.

Herr talman! Jag skulle alltså helst ha velat hemställa om bi-

Om ändrad lydelse af 13 § i kongl. förordn. ang. främmande trosbekännare m. m. den 31 oktober 1873. fall till den föreliggande motionen, men då jag vet, att detta icke kan leda till något egentligt resultat, skall jag be att få yrka bifall till reservationen. Jag tror nemligen, att denna, äfven om den icke innehåller så afsevärda fördelar, dock innebär ett erkännande af den princip, som motionären förfäktar. Jag yrkar, som sagdt, bifall till reservationen.

Härmed var öfverläggningen slutad. Enligt de gjorda yrkandena gaf herr talmannen propositioner: 1:o på bifall till utskottets hemställan; 2:o på afslag derå och bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och 3:o på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering blef likväl begärd, i följd hvaraf, och sedan till kontraproposition antagits bifall till herr Byströms motion, nu uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad lagutskottet hemställt i förevarande utlåtande n:o 26, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med afslag å utskottets hemställan, bifallit den i ämnet väckta motionen.

Omröstningen visade 125 ja och 79 nej; varande alltså utskottets hemställan af kammaren bifallen.

§ 6.

Efter föredragning af Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande n:o 3, i anledning af väckt motion om tillägg till § 16 i kongl. förordningen angående handeln med vin och maldrycker m. m., biföll kammaren hvad utskottet i nämnda utlåtande hemställt.

§ 7.

Likaledes bifölls sammansatta stats- och lagutskottets härefter föredragna utlåtande n:o 3, i anledning af Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående lönereglering för lärare vid småskolor m. m.

§ 8.

I ordningen förekom dernäst sammansatta stats- och lagutskottets utlåtande n:o 4, i anledning af Kongl. Maj:ts till Riksdagen gjorda framställningar *dels* med förslag till förordning angående skyddskoppymningen i riket, *dels ock* om höjning af anslag dertill.

Punkten 1.

Bifölls.

I *punkten 2*, som härefter föredrogs, hemställde utskottet, att en af Kongl. Maj:t gjord framställning om höjning af anslaget till vaccinationens befrämjande och ändring af dess titel ej måtte af Riksdagen bifallas, samt

*Angående
höjning af
anslaget för
skyddskopp-
ymningen.*

att Riksdagen måtte i riksstaten för år 1898 uppföra anslaget med bibehållen titel: "anslag till vaccinationens befrämjande" och med enahanda belopp som hittills eller 7,700 kronor.

Ordet begärdes af

herr statsrådet friherre Åkerhielm, som yttrade: Herr greve och talman, mine herrar! Då Första Kammaren redan förut behandlat detta betänkande och dervid bifallit utskottets hemställan i punkten 1:o, så var ju derigenom det af Kongl. Maj:t framlagda förslaget till förordning angående skyddskoppymningen i riket redan fallet. Jag har under sådana förhållanden ansett mig icke böra upptaga kammarens tid med att göra någon erinran mot det slut, hvar till utskottet i den punkten kommit.

Af utskottets motivering framgår emellertid, att utskottet i ett fall varit ense med Kongl. Maj:t, nemligen om behovet och lämpligheten af att staten vidtog åtgärder för att bereda tillgång på animal vaccin. Utskottet frambåller med full rätt, att, då staten pålägger vaccinationstvång, staten också bör sörja för att det finnes tillgång på ett så fullständigt ofarligt ympämne som möjligt. Ett sådant ympämne anser man sig ega i den animala vaccinen, medan deremot, då ympämnet toges från människor, det icke lär vara möjligt att förhindra, att åtminstone i ett eller annat fall sjukdom eller sjukdomsanlag överföras genom vaccinen.

Under den punkt, som nu föreligger, punkten 2:o, har Kongl. Maj:t, på det att Kongl. Maj:t bland annat måtte sättas i tillfälle att inrätta en statsanstalt för beredande af animal vaccin, begärt att anslaget till vaccinationens befrämjande måtte med titelns ändring till »anslag för skyddskoppymningen» höjas från sitt nuvarande belopp 7,700 kronor till 10,500 kronor. Utskottet har emellertid hemställt,

*Angående
höjning af
anslaget för
skyddskopp-
ymningen.*

(Forts.)

att denna Kongl. Maj:ts framställning icke måtte af Riksdagen bifallas, utan att anslaget med bibehållen titel uppföres i riksstaten med sitt förutvarande belopp. Efter hvad man sagt, har denna utskottets hemställan berott derpå, att utskottet ansett, att de båda punkterna — frågan om förordningen och frågan om anslaget — stode med hvarandra i ett oskiljaktigt sammanhang. Jag ser dock ej något hinder för, att icke anslagsfrågan kan behandlas fristående för sig, utan att den bindes tillsammans med frågan om förordningen.

Då Första Kammaren i detta syfte återremiterat den senare punkten till utskottet, vore det utan tvifvel mycket önskvärdt, att denna kammare fattade samma beslut.

Herr Wallis anförde: Samma skäl, som gjorde, att den ärade talaren på statsrådsbänken icke yttrade sig i afseende på första punkten af föreliggande betänkande, hafva äfven föranledt mig att icke vid densamma begära ordet, emedan nemligen frågan redan fallit till följd af Första Kammarens beslut. Jag kan dock icke underlåta att uttala mitt beklagande af att den fallit. Det är visserligen sant, att vi, såsom statistiken utvisar, äro i afseende på skyddet mot den hemska farsoten smittkoppor särdeles gynsamt ställda; men det hindrar icke, att faran fortfarande lurar, och att när som helst — tack vare, att vi icke hafva revaccinationstvång — en epidemi af farlig beskaffenhet kan utbryta. Någon sådan har icke under de senaste årtiondena inträffat, men någon säkerhet för framtiden förefinnes icke. Som herrarne veta, gäckades de förhoppningar, som man vid vaccinationens införande hyste, att man för framtiden skulle fullständigt hafva qväft denna sjukdom, på 1820- och 1830-talet på ett sorgligt sätt, tack vare den omständigheten, att någon revaccination då alls icke praktiserades. Men utan en sådan revaccination har man icke någon visshet att kunna qväfva dessa epidemier. Det land, som icke vill göra något för att hindra deras utbrott, måste bereda sig på, att denna olycka förr eller senare kommer att träffa detsamma. Det är därför ledsamt, att utskottet icke behandlat Kongl. Maj:ts proposition mera välvilligt i denna del; men det finnes dock en ljuspunkt i utskottets framställning, och den består i det vänliga sätt, hvarpå utskottet uttalat sig i afseende på den animala vaccinen, som också verkligen är egnad att väcka allas intresse. Erfarenheten har visat, att öfverallt, der tillgång till animal vaccin bereds, denna vaccin har utträngt den s. k. humaniserade vaccinen. Skälet dertill är, att om man också icke med visshet kan bevisa, att man genom användande af humaniserad lymfa ofta öfverför andra smittosamma sjukdomar än den, som innehålles i sjelfva vaccinen, och att denna således mer eller mindre ofta skadar den vaccinerade, så har man deremot i afseende på den animala vaccinen, i fall den riktigt skötes, full visshet om, att något sådant icke kan ske. Detta har gjort, att man litet hvarstans vändt sig ifrån den humaniserade lymfan till den

animala. Så har skett utomlands och så har skett här i Stockholm. fastän tillgången på animal vaccin icke varit länge för handen. Men i fall denna vaccin icke äfven haft praktiska fördelar och varit i vaccinationspraktiken med lätthet och fördel användbar, skulle den säkerligen icke kunnat uttränga den humaniserade lymfan såsom den faktiskt har, der de båda arterna vaccin konkurrera med hvarandra. Denna senare omständighet bevisar dess praktiska fördelar, och därför hafva också icke blott kommuner, utan äfven städer varit måna om att skaffa medel för att kunna lemna allmänheten en sådan förbättrad lymfa. Nu är det gifvet, att vi genom att ansluta oss till begäran om återremiss göra det möjligt att få åtminstone den andra hufvudpunkten af Kongl. Maj:ts proposition åter före till behandling, sedan utskottet fått tillfälle att utreda frågan och granska det af Kongl. Maj:t framställda kostnadsförslaget för en sådan anstalt för beredning af animal vaccin. I fall därför Andra Kammaren i likhet med den Första är öfvertygad om det nyttiga och nödvändiga i, att vi bereda svenska folket möjligheten att ersätta den humaniserade lymfan med den animala vaccinen, så synes det mig vara allt skäl i världen för att vi följa Första Kammarens exempel. Jag ber därför, herr grefve och talman få yrka, att den nu föredragna andra punkten af betänkandet måtte återremitteras till utskottet.

*Angående
höjning af
anslaget för
skyddskopp-
ymningen.*

Häruti instämde herr *Lovén*.

Herr vice talmannen Danielson: Jag har icke heller något emot en återremiss till utskottet af denna punkt. Ty om vi kunna vinna det målet att få en mera lämplig lymfa än den humaniserade, tror jag, att vi gjort rätt mycket i detta fall. Det har — såsom herrarne veta — inträffat rätt sorgliga förhållanden ibland, då vaccin tagits från andra vaccinerade personer, och jag tror därför, att den omständigheten, att sådana fall egt rum, utgör ett skäl för oss att göra allt, hvad vi kunna för att förekomma dylika. Jag har hört från min hemort ett sorgligt fall i detta afseende, och därför vill jag för min del vara med om att göra hvad man kan, för att förekomma sådana. Då nu Första Kammaren har återremitterat denna punkt, och då jag icke kan se, att densamma står i något oskiljaktigt samband med frågan om sjelfva lagen, tror jag, att vi godt kunna återremittera denna punkt i syfte att sedermera få taga den under ompröfning. Ty kan det lilla belopp, som här är fråga om, afhjelpa en stor olägenhet, tror jag, att vi alla kunna vara med om att bevilja detsamma. Jag ber därför att få yrka återremiss af den förevarande punkten.

Herr Björck: Herr grefve och talman, mine herrar! Orsaker, hvarför såväl utskottet hemställt om afslag å föreliggande kongl. proposition som att Första Kammaren afslagit densamma, tror jag har

*Angående
höjning af
anslaget för
skyddskopp-
yppningen.*

(Forts.)

sin grund i föreskriften om tvångsrevaccination. Att revaccinationen har stor betydelse genom det hinder, den lägger i vägen för smittkoppornas spridning, anser jag vara faktiskt; men då frågan nu fallit i båda kamrarna, skall jag icke inlåta mig på den saken. Jag tror likväl, att, om denna kammare nu, i likhet med Första Kammaren, till utskottet återremitterar förevarande punkt, och Riksdagen sedan, vid dess förnyade behandling, bifaller den lilla höjning af 2,800 kronor i anslaget för skyddskoppypningen, som Kongl. Maj:t begärt — således en ren obetydlighet i förhållande till det goda ändamålet — revaccinationen på frivillighetens väg mycket väl kan komma till stånd. Jag kan icke förneka, att många finnas, som hysa betänkligheter mot användningen af den humaniserade lymfan, och jag har sjelf inom det distrikt, der jag har min verksamhet förlagd, sett sådana fall, der den vaccinerade tagit skada genom att vaccinen tagits från någon sjuk människa. Sådant skulle emellertid förekommas, om man egde tillgång till animal vaccin.

På grund häraf får jag i likhet med den föregående talaren yrka, att punkten måtte till utskottet återremitteras, på det att anslag sedermera måtte kunna anvisas för tillhandahållande genom statens försorg af tillräcklig mängd med god animal lymfa.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, beslöt kammaren återförvisa ärendet i förevarande del till utskottet.

§ 9.

*Om ändrad
lydelse af
11 § 2 mom.
i förordnin-
gen ang.
allmänt ord-
nande af
presternas
inkomster.*

Föredrogs dernäst lagutskottets utlåtande n:o 29, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till förändrad lydelse af 11 § 2 mom. i förordningen angående allmänt ordnande af presterskapets inkomster den 11 juli 1862.

Genom proposition, n:o 35, af den 29 nästlidne januari hade Kongl. Maj:t, under åberopande af propositionen bifogadt, i statsrådet fördt protokoll, föreslagit Riksdagen att antaga följande ändrade lydelse af 11 § 2 mom. i förordningen angående allmänt ordnande af presterskapets inkomster den 11 juli 1862:

»Uppbörden af de afgifter, som blifvit bestämda i penningar, verkställes senast den 1 oktober, men af de afgifter, hvilka äro bestämda i persedlar att utgå efter medelmarkegångspris, senast den 1 mars; kommande å alla, som inom utsatt tid sina afgifter icke inbetalt, restlängd att genast upprättas, å kyrkostämman granskas och, sedan den blifvit godkänd, tillställas vederbörande kronofogde på landet eller utmätningsman i stad, hvilka lemna omedelbar handräckning till resternas indrivande.

Vid indrivandet af dessa medel gälle i fråga om vederbörandes rätt till uppbördsprovision hvad beträffande kommunalutskylder i sådant afseende är eller varder bestämdt;»

och hemstälde utskottet, att ifrågavarande proposition måtte af Riksdagen antagas.

I fråga härom anförde:

Herr vice talmannen Danielson: Ehuru jag vill tro, att kammaren är benägen att bifalla föreliggande kongl. proposition, ber jag dock få säga, att jag för min del anser, att kammaren icke bör göra det.

Den af Kongl. Maj:t här föreslagna ändringen af 11 § 2 mom. i förordningen angående allmänt ordnande af presterskapets inkomster den 11 juli 1862 synes mig hvarken vara behöflig eller rättvis. Såsom kammaren nogsamst känner, grundar sig den senaste regleringen af presterskapets aflöningsförhållanden just på denna författning. Och att redan nu ändra den och derigenom pålägga de skattskyldige, så att säga, ytterligare stämmoböter, det tycker jag verkligen icke är behöfligt. Jag har för min del icke någon kännedom om, att det nuvarande förfarandet medfört några synnerliga olägenheter vid indrifningen af presterskapets aflöning, och att i detta hänseende ytterligare öka de skattskyldiges bördor anser jag, såsom sagdt, icke behöfligt. Om presterskapets aflöning någon gång på laglig väg behöfver indrifvas, då kan ju denna indrifning sko i sammanhang med indrifningen af öfriga kommunalutskylder, och den behöfver sålunda icke försaka något extra besvär hvarken för kronofogden, länsmanen eller fjerdingmannen. Men att i förevarande afseende frågå ett bestämdt aftal, det anser jag ej vara rättvist. Hvad skall för öfrigt kyrkostämman, der granskning af restlängderna skall ske, göra vid denna granskning? Den har ju icke rätt att afskrifva det ringaste, utan afskrifningen är beroende på huruvida personen eller personerna i fråga ega några tillgångar eller icke. Om presten i det fallet icke gör några medgifvanden, kan stämman icke heller göra något åt saken. Att i förevarande hänseende skapa en så bestämd lag, som föreslagits, det anser jag vara att göra en inskränkning i den rätt, som en gång blifvit församlingsborna tillförsäkrad. Hvertill skall det för öfrigt tjena att nu ändra denna författning, då frågan om presterskapets aflöningsförhållanden är en mycket stor fråga, som med snaraste tarfvar en högst genomgripande reform.

Jag har velat uttala det nu sagda därför, att jag anser, att man genom antagande af detta förslag skulle träda de skattskyldiges rätt för nära, enär, då presterskapets aflöningsförhållanden senast reglerats, några stämmoböter för underlåtenhet att i rätt tid erlägga desamma icke blifvit åsatta. Jag anhåller, herr talman, att få yrka afslag å föreliggande betänkande.

Herr Redolius: Då jag deltagit äfven i detta ärendes behandling inom utskottet, skall jag be att få säga några ord. Såsom kammaren behagade erinra sig, har Kongl. Maj:t framkommit med denna proposition på grund af en Riksdagens skrivelse, i hvilken Riksdagen

Om ändrad lydelse af 11 § 2 mom. i förordningen ang. allmänt ordnande af presterskapets inkomster.
(Forts.)

*Om ändrad
lydelse af
11 § 2 mom.
i förordning-
gen ang.
allmänt ord-
nande af
presternas
inkomster.*

(Forts.)

begärt en ändring i den rigtning, som propositionen går i. Men hvilken är då innebörden af denna kongl. proposition? Jo, den ifrågavarande paragrafen, § 11 mom. 2 i förordningen angående allmänt ordnande af presterskapets inkomster den 11 juli 1862, skulle vid bifall till den kongl. propositionen icke undergå någon annan förändring än just i fråga om uppbördsprovisionen, en ändring, som icke på något sätt kan medföra, att någon enda prestman kan få ett enda öre mer i inkomst, än hvad genom den fastställda lönerogleringsresolutionen är bestämdt. Således har frågan för presterna ingen betydelse. Men den har en sådan för församlingarna, som enligt samma paragrafs första moment hafva skyldighet att utse uppbördsmän, hvilka mot ersättning af församlingarna skola uppbära ifrågavarande afgifter. Om nu således en ersättning för detta besvär bör utgå, är det tydligt, att densamma måste tagas antingen af den försumlige eller af de öfriga församlingsborna, således af hela församlingen. Det har då syntts utskottet skäligt, att den ökade kostnad, som förorsakas på grund af bristande betalning, måtte åläggas den försumlige och icke de öfriga församlingsmedlemmarne; och detta har för utskottet varit ett afgörande skäl att tillstyrka bifall till den kongl. propositionen. Hvad sedan beträffar granskningen af restlängd, är det riktigt — såsom herr vice talmannen sade — att den skall ske på kyrkostämman; och äfven det är riktigt, att kyrkostämman icke vid denna granskning har en begränsad rätt att besluta afskrifningar. Men jag skall be att få erinra herrarne om att det åligger kommunalnämnden, i hvilken äfven pastor deltagar, att före mantalskrifningen upprätta förteckning på samtliga de personer, som anses böra från kommunalutskylder befrias. I det fallet tror jag mig kunna vitsorda, att man går ganska långt, då det gäller att befria mindre bemedlade personer från afgifter till stat och kommun, så att dessa längder vanligen bruka blifva mycket långa. Följden deraf är, att ingen enda af på dessa längder uppsatta personer kunna påläggas några afgifter till presterskapet. Så till vida har således församlingen icke så ringa befogenhet att bedöma, hvilka personer som böra eller icke böra erlægga sådana afgifter; och det är alldeles säkert, att sedan dessa längder blifvit godkända, presterna icke hafva något att säga om hvarken den ena eller den andra, som befriats. Men nu är det endast fråga om personer, som restera för bestämda utskylder, som de anses vara i tillfälle att kunna betala, om de vilja. Det är endast fråga om att, i fall svårigheter göras vid uppbörden, underlätta denna för uppbörds-
männen, så att de icke behöfva gå utan all ersättning. Jag tror derfor, att det icke kan vara någon risk att bifalla Kongl. Maj:ts proposition i detta afseende, och jag ber derfor, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan i förevarande betänkande.

Herr vice talmannen Danielson: Jag ber endast att gent emot herr Redelius få anmärka, att det icke är så alldeles rätt att säga, att förevarande förslag tillkommit på grund af en Riksdagens skrifvelse. Ty den ifrågavarande skrifvelsen afsåg i första hand att få till stånd

en ändring i gällande författning angående fördelning af uppboördsprovisionen vid indrifning af resterande kommunalutskylder.

Hvad beträffar förhållandet, att utmätningsman bör hafva någon ersättning för sitt besvär med indrifning af utskylder, så kan det nog tyckas vara rättvist. Men jag vill häremot erinra, att så länge fjerdingmannaupdraget är ett menighetsbestyr, så torde ej skäl förefinnas att i förevarande hänseende göra någon ändring. Dessutom är för en skattskyldig, som har att erlægga en 40 å 50 kronor, en ytterligare pålaga af 3 procent icke så liten.

Då, såsom jag redan framhållit, några stämmoböter för underlåtenhet att i rätt tid erlægga prestutskylderna icke åsatts vid prestlöneregleringens bestämmande, och då fjerdingmannainstitutionen är ett menighetsbestyr, så synes det mig icke vara rättvist att nu efteråt i förevarande hänseende vilja ändra en författning, som för öfrigt tarvar högst väsentliga ändringar, utan jag anser, att prestutskylderna kunna, om så erfordras, uttagas i sammanhang med öfriga kommunalutskylder.

Herr statsrådet friherre Åkerhielm: Det är visserligen sant, att den föreliggande frågan är temligen obetydlig; men jag vågar dock erinra kammaren om att det förslag, som här af Kongl. Maj:t framlagts, innehåller precis det, som Riksdagen i skrifvelse af den 9 maj 1892 begärt; och under sådana förhållanden vore det väl temligen inkonsekvent af kammaren att nu afslå propositionen. Riksdagen anhöll nemligen i sin skrifvelse, att Kongl. Maj:t ville låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till lagbestämmelse, hvarigenom stadgas skyldighet för dem, hvilka icke inom utsatt tid inbetalt dem påförda afgifter till presterskapets aflöning, att, vid indrifningen af dessa, derutöfver gälda enahanda uppboördsprovision, som vid indrifning af oguldna kommunalutskylder vore bestämd; och det är just detta, som Kongl. Maj:t nu gjort.

Jag skall derjemte be att få erinra, att den föreslagna ändringen icke kan betraktas såsom något slags ändring af rättsförhållandena mellan presterskap och församlingsmedlemmar, i hvilket fall det ju kunnat väcka betänklighet att göra någon ändring i förordningen angående presterskapets löneinkomster. Men här gäller det icke något annat än att stadga skyldighet för de församlingsmedlemmar, som försumma att inbetala dem påförda afgifter till presterskapets aflöning, att, vid indrifningen af dessa, betala till den, som verkställer indrifningen, en afgift motsvarande den, som utmätningsman i dylika fall eger att uppbara; och detta synes väl vara mycket billigt.

Herr A. Hedin: Det må vara sant, att den ifrågavarande kongl. propositionen är föranledd af en Riksdagens skrifvelse, i hvilken Riksdagen begärt just detsamma, som innehålles i propositionen. Men Riksdagen torde väl lika som Kongl. Maj:t hafva rätt att någon gång ändra åsigt, hvilket Kongl. Maj:t ju gör mycket oftare än Riksdagen.

Om ändrad lydelse af 11 § 2 mom. i förordningen ang. allmänt ordnande af presterskapets inkomster.
(Forts.)

Om ändrad
lydelse af
11 § 2 mom.
i förordnin-
gen ang.
allmänt ord-
nande af
presternas
inkomster.

Frågan är för öfrigt af den beskaffenhet, att det synes mig — bland annat på grund af de skäl, som herr vice talmannen anfört — vara bäst, att kammaren nu afslår densamma. Denna lagstiftning är icke påkallad af något verkligt behof, och Riksdagen har onekligen för närvarande viktigare saker att syssla med. Jag anhåller därför, herr talman, att få instämna i yrkandet om afslag å utskottets betänkande.

(Forts.)

Herr vice talmannen Danielson: På herr statsrådets yttrande vill jag svara, att jag tycker, att det verkligen vore hårdt, om en person, som icke förmår att betala å den bestämda dagen, nödvändigt skall få plikta därför. Han kan vara villig att göra det lika gerna som den, som har förmåga, men han kan icke betala genast, utan först en tid efteråt, en vecka eller så, och att han då skall nödgas plikta på något sätt, tycker jag verkligen vore obilligt. Och hvarför skall icke församlingen fortfarande få hafva samma rätt som nu att låta en person dröja en vecka eller två med betalningen, utan att genast denne skattskyldige, som har allra svårast att betala, skall få böta för det. Det är verkligen tungt ändå. Och jag tror icke, att presterskapet skall vinna på att den uppfattningen göres gällande, att man skall trycka på de skattskyldige, som icke förmå hafva penningar i lådan på viss dag, vid påföljd att de annars få betala mera. Detta tycker jag vara hårdt, och jag kan icke vara med derpå.

Häruti instämde herrar *John Olsson, Holmgren i Varnhem, Zotterman, Bäckström, Wallmark och Sandquist.*

Herr Svensson i Karlskrona: Herr talman! Visserligen har jag icke reserverat mig mot detta lagutskottets utlåtande, men inom utskottet yrkade jag afslag på Kongl. Maj:ts proposition uti ifrågasvarande del. Jag gjorde det af samma skäl, som herr vice talmannen nu framställt. Jag anser det vara orättvist, att den fattige, som har svårt att på den utsatta stämmodagen betala sin skatt, ytterligare skall betungas med dessa tre procent. Och huru skulle det för öfrigt gestalta sig, om man nu skulle införa detta? Man är för närvarande skyldig, som vi veta, att erlægga tre procent i böter vid försummad inbetalning af kommunalskatten. Inom städerna i allmänhet, åtminstone inom min stad, upptagas dessa skatter till presterskapets aflöning samtidigt med de kommunala. Men det fins också andra skatter, öfriga ecklesiastiska skatter, som samtidigt upptagas, nemligen bidrag till kyrkoreparation, till folkskolor och folkskolelärare. Dessa bidrag upptagas icke till presterskapets aflöning, men utdebiteras samtidigt. Då skulle skatterna sönderdelas, och bland annat den del, som ginge till presterskapets aflöning, efter denna lag betalas med tre procents förhöjning, men öfriga ecklesiastiska skatter vara fria derifrån.

Herr talman! Jag skall be att få yrka afslag å utskottets betänkande.

Herr Nilsson i Skärhus: Herr talman, mine herrar! Då jag inom utskottet biträdt den mening, hvartill utskottet kommit, har jag föranledts af de omständigheter, som tilldraga sig särskildt i den ort, jag representerar. Der äro förhållandena nemligen icke sådana, som herr vice talmannen lät påskina, att presterskapets löneförmåner, om detta förslag antoges, skulle antingen ökas eller bibehållas vid viss höjd. Då skulle jag för min del ej kunna vara med om detta förslag. Jag har ju inom Riksdagen särskildt gjort mig känd för att vara den, som vill nedsätta presterskapets löneförmåner. I min hemort är det så, att det är församlingarna, som i alla fall få ersätta fullt ut på öret allt hvad som är genom löneregleringen bestämdt, såsom tillkommande presterskapet. Dessutom förekommer alltid å kyrkostämman en ganska lång restlängd till granskning, och församlingen har full rätt att afskrifva en stor del, som der finnes anmärkt såsom fordringar, hvilka skulle af de fattigaste betalas, men får i så fall sjelf ersätta detta. Men nu har det nära nog öfvergått till praxis, att, eftersom det är så beqvämt att sitta hemma i ro, man låter bli att gå till uppbořdsstämman och erlägga sina afgifter på några ören eller några kronor. Här är nu endast fråga om tre procent uppbořdsprovision, som här skulle tillkomma, och om nu den man, som utgör fjerdingmannabestyret — hvilket, såsom vice talmannen riktigt nämnde, ju är ett menighetsbestyr, fastän detta menighetsbestyr utgöres af fjerdingmannen — genom indrifningen får ökad t arbete, så får han också i samma mån pretentioner på att hans löneinkomster skola stiga, och det blir sålunda församlingen, som i alla fall får betala detta. När det nu ej är fråga om någon ökning för presterskapet i deras inkomster, utan endast om att den, som tredskar, skall få betala tre öre mer på kronan, synes det icke alls obilligt, att detta uttages af den, som vill slippa gå någonstädes, utan i stället sitta beqvämt hemma, tills fjerdingmannen kommer. Af den anledningen är det, jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Om ändrad lydelse af 11 § 2 mom. i förordningen ang. allmänt ordnande af presterskapets inkomster.
(Forts.)

Öfverläggningen förklarades härmed slutad. Enligt de gjorda yrkandena gaf herr talmannen propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på afslag å så väl nämnda hemställan som Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning; och fann herr talmannen svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den förra propositionen. Som votering likväl begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande voteringsproposition:

Den, som bifaller hvad lagutskottet hemställt i förevarande utlåtande n:o 29, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren afslagit såväl utskottets hemställan som Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Voteringen utföll med 116 ja och 86 nej; och hade alltså utskottets hemställan af kammaren bifallits.

§ 10.

Vid föredragning dernäst af bankoutskottets memorial n:o 5, angående afskrifning af osäkra fordringar vid riksbankens hufvudkontor, deri utskottet hemställt,

att åtskilliga i memorialet omförmälda osäkra fordringar å tillhopa kr. 102,845: 77 måtte få ur riksbankens hufvudkontors räkenskaper afskrifvas;

begärdes ordet af

Herr Bäckgren, som anförde: När riksbankens fordringar äro af den beskaffenhet, att bankoutskottet finner sig föranlåtet att hemställa om deras afskrifning, då äro helt visst i de allra flesta fall alla förhoppningar ute för riksbanken att få något betaldt för dem. Det kunde därför vara mindre lämpligt att upptaga kammarens tid och sysselsätta sig något vidare med dessa fordringar. Men jag har dock ansett mig böra begära ordet för att egna någon uppmärksamhet åt ett af dessa bankoutskottets memorial, som till sitt innehåll äro så rika — ja, som herrarne se, rör det sig här om ej mindre än 102,845 kronor 77 öre — men som för öfrigt till sin natur äro så torra och litet tilltalande, att deras öde vanligen är att icke bli föremål för någon vidare behandling än allenast föredragning och klubbslag.

Hvad en del af dessa fordringar, som här föreslås till afskrifning, beträffar, kan man icke undertrycka sin förvåning öfver — åtminstone kan jag icke göra det — huru det varit möjligt för Riksdagens bankofullmäktige den tid, då dessa fordringar tillkommo, att inlåta sig i vaxelaffärer med en person, som, då han tillverkade sina vaxlar, tog till hjälp första bästa tjenstepiga här i Stockholm eller annorstädes, så snart hon var så pass skrifkunnig, att hon kunde skriva sitt namn, och så tanklös, att hon ej frågade alls efter, hvar eller hvarför hon skref namnet. En sådan vaxelrörelse är för mig alldeles ofattlig och oförklarlig.

Hvad en annan här till afskrifning föreslagen fordran beträffar, så är förhållandet med den lika märkvärdigt och lika obegripligt. Fullmäktige ha, som bekant, rättighet att ingå på ackord, när det är med riksbankens fördel förenligt, och fullmäktige ha i ett fall begagnat denna rättighet på så sätt, att de beviljat ackord åt en person, om hvilken jag läst åtskilligt i en bok, som ligger på sekreterarens bord här i kammaren, en person, som varit kapten vid ett svenskt regemente, är vice kommissionslandtmätare, justerare och krönare i ett af rikets

justerare-distrikt, innehar såsom fideikommiss tre egendomar här i landet samt dessutom andel i fastighet på utländsk botten. Det är för mig alldeles ofattligt, att riksbanken skall behöfva göra förluster på en person i den goda och lyckliga ekonomiska ställning som den, om hvilken jag nu talat. Men när man väl lyckats genomdrifva ackordet, var riksbankens förlust gifven. Det är, synes det mig, en mycket bedröflig, men tillika en mycket talande och upplysande illustration till ackordsväsendet och dess historia. Mig förefaller det mycket beklagansvärdt och motbjudande, när statens tjänstebefattningar innehafvas af personer, för hvilka riksbanken nödgas göra afskrifningar på sina rättmätiga och obestridliga fordringar, fastän så alldeles icke behöfde vara förhållandet. När en person innehar en statstjänst, i hvilken det tillkommer honom att tillse, det andra uppfylla sina åligganden, så synes det mig, att det äfven skulle tillkomma honom i första hand att noga uppfylla sina egna skyldigheter och ordna sina förhållanden till staten på ett mera juste och riktigt sätt och mera i öfverensstämmelse med rättvisans kraf, än hvad här varit händelsen. Det är verkligen bedröfligt, att till de indirekta förluster, staten ofta får vidkännas på sina tjänstemän, då de använda en del af sin väl aflönade och rikligt betalda arbetstid till andra göromål än statens, man äfven får lägga de direkta förluster, som staten får lida, när dess tjänstemän underlåta att infria sina förbindelser till riksbanken, oaktadt detta skulle kunna ske utan minsta olägenhet.

Då utskottet enhälligt hemställt om afskrifning af dessa osäkra fordringar, får jag böja mig därför, men jag har i alla fall velat här uttala, att det syntes mig mycket obehagligt och mycket orätt, att riksbanken skall nödgas göra förluster, der det alls icke behöfde vara förhållandet.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 11.

Härefter företogs till behandling lagutskottets utlåtande n:o 30, i anledning af väckta motioner med förslag till förordning angående köttbesigtungs- och slagttvång m. m.

*Angående
införande af
köttbesigt-
nings- och
slagttvång
m. m.*

Uti tvenne särskilda, vid innevarande riksdag väckta, till lagutskottet hänvisade motioner, den ena, n:o 20, inom Första Kammaran, af herrar friherre *C. Klingspor*, *Ljbeck* och *Moberg*, den andra, n:o 80, inom Andra Kammaran, af herrar friherre *Barnekow*, *Wallis*, *Lovén*, *Henricson*, *Hjelmérus*, *Lasse Jönsson*, *Melin*, *Kruse* och *Elowson*, hade hemställts, att Riksdagen ville för sin del antaga ett af motionärerna uppgjort förslag till förordning angående köttbesigtungs- och slagttvång m. m.

Angående
införande af
köttbesigt-
nings- och
slagttvång
m. m.
(Forts.)

I föreliggande utlåtande hemställde utskottet:

»det Riksdagen, med anledning af motionerna i fråga, i underdånig skrivelse anhåller, att Kongl. Maj:t täcktes vidtaga erforderliga åtgärder för att, så fort lämpligen ske kan, slagthus med der anordnad köttbesigtning under erforderlig kontroll måtte anordnas i de städer, der sådan anordning för befordrande och underlättande af export af kött anses vara af behovet påkallad».

Häremot hade reservationer anmälts:

af herr *Rudebeck*;

af herrar *Andersson* i Kolsta och *Henricson*, hvilka ansett, att motionärernas förslag bort af utskottet tillstyrkas, dock med den ändring, att den ifrågasatta förordningen icke skulle ega tillämplighet å landskommuner; samt

af herr *Ohlsson* i Vexjö, som i anledning af motionen framlagt ett ändringsförslag om åtskilliga ändringar i förordningen, gående hufvudsakligen derpå ut, att köttbesigtningstvång icke skulle få införas i kommun å landet samt att slagttvång skulle få införas endast i städer med minst 50,000 invånare.

Efter det utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr *Henricson*: Som herrarne finna, har jag tillsammans med herr *G. Andersson* aflåtit en reservation, hvari vi hemställa om bifall till motionärernas förslag med den ändring, att i 1 §, 2 mom. orden »så ock för kommun å landet» måtte utgå. Strykas dessa ord, så beröras landtkommunerna icke vidare af denna lag, än att deras medlemmar vid försäljning af kött i de sambällen, som infört köttbesigtningstvång, måste låta sin vara besiktigas, innan den får säljas. Denna besigtning, som kommer att utföras af sakkunnig person med minsta möjliga kostnad och tidsutdrägt, tror jag man skall underkasta sig hellre än den besigtning, som nu på många ställen verkställes af en mer eller mindre okunnig helsovårdspolis och ofta förorsakar både tidsutdrägt och onödiga kostnader.

Frågan har, såsom utskottet säger, två sidor, en af hygienisk och sanitär art och en annan af ekonomisk art. Utan att på något sätt vilja förringa den sanitära synpunkten, skall jag nu endast i korthet beröra den ekonomiska.

För ett tiotal år sedan hade vi en ganska stor kreatursexport här ifrån landet. Jag tillåter mig i det fallet nämna några siffror. Enligt 1889 års statistik exporterades detta år i rundt tal 37,400 levande boskapsdjur, deraf hufvudsakligaste delen till England; en del gick direkt dit, en del genom danska mellanhänder. Dessa djur representerade ett värde af 8 eller kanske 10 millioner kronor. Men sedermera

stängde England denna tillförsel och tog icke vidare emot våra lefvande djur, hvadan vi måste försöka få en annan marknad. Vi vände oss då till Tyskland, och på detta land hafva vi under de senare åren haft en icke så liten afsättning, fast mindre än förut och till sjunkande pris. Nu är det nog alldeles riktigt som utskottet säger: »Exporten af lefvande kreatur från vårt land, på senare tider flerstädes hindrad och kringskuren, hotas ytterligare af inskränkningar i samma riktning, och anledning torde ej saknas befara, att densamma inom kort kan varda alldeles omöjliggjord.» Det är nemligen, för de flesta af oss åtminstone, bekant, att man i Tyskland för djur, som dit inkomma, föreskrifvit en karantänstid af tio dagar, och derjemte att hvarje djur, som härifrån utföres till försäljning der, skall undersökas med tuberkulin; och man kan således lätt förstå, att dessa bestämmelser nästan omöjliggjort den svenska utförseln af lefvande djur. Vi hafva äfven under de senare tiderna haft en icke så liten export på Norge, men äfven den tager ju slut ganska snart. Derför är det icke utan oro och bekymmer, man ser framtiden till mötes, när det gäller landtmannens ekonomiska ställning, helst då man tar i betraktande, att sådana inkomstkällor som denna, som vi förut haft, och som lemnat cirka 8 millioner kronor årligen, allt mer och mer minskats och slutligen nästan komma att utsina.

Men det är icke nog med denna direkta minskning i inkomster; följden blir också en minskning i intresset för boskapskötseln, och detta återverkar naturligtvis på jordbruket.

Ty kan man icke lemna jorden ersättning för de skördar, som man tager ifrån densamma, så försvagas växtkraften och skördarne försämras och bli osäkrare. Vi uppodla årligen ganska stora arealer, och således öka vi åkerjorden; och man har i detta hänseende stått stora förhoppningar på Norrland, der ju ofantliga arealer ligga och vänta på kultur. Men huru tror man, att det skall gå, om man ökar åkerjordsarealen, men på samma gång minskar kreatursbesättningarna? Jo, så, att jorden blir utugen och jordbrukaren ruinerad. Boskapskötseln är således ett lifsvilkor för jordbruket, men huru skall man då under för handen varande förhållanden kunna tänka på att få någon afsättning för våra dju? Jo, man har trott, att detta skulle kunna ske medelst export af uppslagadt kött; men för att få en sådan export till stånd, fordras så kallade offentliga slagthus och för dem en lag, som tillförsäkrar köparen, att han får god och sund vara.

Utskottet har här föreslagit, att man skulle inrätta s. k. exportslagthus, och säger, att det vore af högsta vikt, att detta så snart som möjligt kunde ske. Och för detta ändamål hänvisar utskottet till, att man skulle kunna få de nödiga medlen dels från enskilda personer, dels från hushållningssällskap och andra korporationer, dels från en del samhällen, samt slutligen från staten. Jag tror dock för min del, att det kanske blir ganska svårt att på detta sätt få i hop de summor, som erfordras för ett dylikt ändamål; och helt visst skulle det

*Angående
införande af
köttbesigt-
nings- och
slagtvång
m. m.
(Forts.)*

Angående
införande af
köttbesigt-
nings- och
slagttvång
m. m.

(Forts.)

komma att dröja ganska länge, innan man på det sättet skulle nå det åsyftade ändamålet. Utskottets förslag förefaller mig därför mindre tilltalande och opraktiskt, och jag har därför ej kunnat gilla utskottets uppfattning.

En reservant, herr Ohlsson, har velat inskränka lagen till att blott gälla städer med minst 50,000 invånare, och den skulle då blott kunna komma att gälla för tre städer i vårt land. En sådan undantagslagstiftning har jag ej kunnat vara med om, och jag kan ej finna något rimligt skäl, hvarför man skulle neka andra samhällen att komma i åtnjutande af denna lag, om de skulle så vilja. Vi få lof att komma i häg, att intet samhälle blir påtvunget lagen, utan att det endast äro de, som så vilja, som af densamma beröras. Det är hufvudsakligen af detta skäl, som jag ej kunnat biträda herr Ohlssons reservation.

Att det inom mitt län finnes en temligen liflig önskan att få sådana slagthus till stånd, framgår af ett utdrag af protokollet vid Östergötlands läns hushållningssällskaps sammanträde den 28 sistlidne januari, hvilket protokollsutdrag blifvit mig tillsändt och som jag ber att få meddela. Enligt detta protokollsutdrag antogs enhälligt följande resolution: »Östergötlands läns hushållningssällskap, som denna dag å allmän ordinarie sammankomst tagit frågan om inrättande af offentliga slagthus och obligatorisk köttbesigtning under öfverläggning, uttalar härmed som sin åsigt, att en sådan lagstiftning, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med det af regeringen vid sistlidne års riksdag framlagda förslag, skulle för jordbruksnäringen i vårt land vara af allra största gagn och betydelse.»

Herr greve och talman! Jag ber att på grund af hvad jag nu anført få yrka bifall till den af herr G. Andersson och mig afgifna reservationen.

Herr Darin: Herr talman, mine herrar! Då jag representerar en ort, der man utan tvifvel mer än på de flesta andra ställen intresserar sig för en lycklig lösning af föreliggande fråga och der man mer än på de flesta andra orter har tillfälle att iakttaga de förhållanden, som inverka på densamma, skall jag tillåta mig att i allmänna drag skildra, huru frågan ter sig, sedd från denna ords horisont.

Det är förut många gånger sagdt, att denna fråga måste betraktas och behandlas ur två synpunkter, nemligen en ekonomisk och en hygienisk. Det finnes emellertid, att af dessa oika synpunkter än den ena, än den andra har förbisetts. Jag skall då tillåta mig att föra frågan tillbaka till dess ursprung och skall med få ord söka visa, att den blifvit på ett ganska skeft sätt framställd vid många tillfällen och — jag nödgas säga det — till och med i Kongl. Maj:ts proposition vid förlidet års riksdag.

Som kammaren väl torde erinra sig, var det år 1892, som England stängdes för vår kreatursexport. Och denna omständighet var det just, som gaf uppslag åt den fråga, som nu föreligger. Jag betonar detta, och betonar det med kraft, emedan påståenden framkommit

inom utskottet, att det icke var vårt exportinträsse, vårt hotade exportintresse, som väckte frågan till lif. Som sagdt, det var år 1892, som export från Sverige af levande kreatur till England förbjöds. Denna omständighet, som tydligitvis vållade vårt landbruk stor skada och vissa grenar af rederiverksamheten, som sammanhängde med denna export, ruinerande förluster, var just upphovet till den nu föreliggande frågans framställande, och orsaken var alldeles icke någon månhet om en eller annan stads hygieniska förhållanden.

Det har blifvit sagdt i fjolårets kongl. proposition, och det har upprepats vid frågans behandling vid hvarje tillfälle inom Riksdagen sedan dess, att det var Stockholms kommun, som med hänsyn till sina svåra hygieniska förhållanden väckte frågan till lif. Men detta är alldeles icke med sanna förhållanden öfvernsstämande, ty två månader innan Kongl. Maj:t mottog en framställning i ämnet från Stockholms stad, hade en liknande framställning — eller rättare en framställning, som angick samma sak — ingått från Göteborg, och det är således Göteborg, som tagit initiativet i denna angelägenhet, hvilket ju är lätt förklarligt, då orsaken till framställningen i fråga just var månhet om vår kreatursexport. I september 1892 gjorde Göteborgs stad till Kongl. Maj:t en framställning i syfte, att Kongl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för att offentliga slagthus, med ty åtföljande slagt- och köttbesigtningstvång, måtte kunna komma till stand, hvarför nu gällande lag lade hinder i vägen. Göteborgs exempel följdes af Stockholm och vidare af Helsingborg och Malmö. Jag vill ännu en gång betona, att den synpunkt, som jag nu gjort gällande, är af stor betydelse med hänsyn till frågans senare utvecklingsgång.

I Malmö hade man godt tillfälle att observera, huru den hämtrade eller rättare alldeles stängda exporten på England, verkade, och det var just från affärshåll, som initiativet togs i denna fråga. Då Malmö hamndirektion, som särskildt hade tillfälle att iakttaga dessa förhållanden, gjorde en framställning i frågan, så anslöt sig till densamma, vid frågans behandling hos stadsfullmäktige, stadens hälsovårdsnämnd, hvilken jag har äran tillhöra; och det var således först i andra rummet, som den hygieniska synpunkten gjorde sig gällande. Men den måste naturligtvis äfven den ha sin stora betydelse.

Sedan 1892 har denna fråga alltjemt varit en öppen fråga. Emellertid ha vi nu kommit derhän, att vi äro hotade af en ännu större kalamitet än den, som inträffade 1892. Då stängdes exporten på ett håll, men snart hotar den att stängas äfven på andra. Hvad detta innebär, är man icke — jag vågar påstå det — i tillfälle att på någon ort lifligare inse än just i Malmö. Af den officiella berättelsen öfver vår kreatursexport för år 1896 visar det sig, att under det från hela riket detta år utfördes 2,050 hästar, så utfördes af dessa från Malmö 1,323. Af 25,220 nötkreatur utfördes från Malmö 14,473, och af 12,790 får utsköppades öfver Malmö 6,505. Samma siffror voro beträffande svinkreaturen 16,120, resp. 7,581. De anförda totalsiffrorna har jag hemtat ur den uppgift, som visar exporten för hela ri-

*Angående
införande af
köttbesig-
nings- och
slagttvång
m. m.*

(Forts.)

Angående
införande af
köttbesigt-
nings- och
slagitväng
m. m.

(Forts.)

ket och som här i kammaren utdelats. De siffror, som röra Malmö, äro lika autentiska och äro på min begäran meddelade från hamn-
uppbördskontoret i Malmö. Dessa siffror ådagalägga, att åtskilligt mer än hälften af hela vårt lands kreatursexport under förlidet är gick öfver Malmö, och de visa äfven — om jag nemligen skulle göra en jernförelse, med hvilken jag dock nu ej vill uppehålla kammaren — att denna export varit i glädjande tillväxt. Det är väl då tydligt, att vi på vår ort, med sådana förhållanden för ögonen, ingalunda kunna förbise betydelsen af frågans ekonomiska sida, ehuru vi ju, som sagdt, ej heller kunna förbise frågan, sedd från den hygieniska sidan.

Jag vill ej uppehålla kammaren med att tala om alla de vedervärdigheter och alla de vådor i sanitärt hänseende, för hvilka ett samhälle sådant som vårt är utsatt. Jag har såsom ledamot af helsovårdsmyndigheten der nere tillfälle att vitsorda dem och inskränker mig dertill. Trots de åtgärder, som staden med ganska stora kostnader fått vidtaga för att skydda sig mot dessa vedervärdigheter och dessa vådor, bestående bland annat i anordnandet af en tairik helsovårdspolis, som utöfvar sin verksamhet icke blott inom staden, utan äfven efter särskild öfverenskommelse bland grannsocknarna, ute på landsbygden, kvarstå ännu svåra olägenheter.

Emellertid har i fjol frågan på sätt och vis tagit ett steg framåt. Kongl. Maj:t framlade då för Riksdagen en proposition, som i år upptagits såsom motion. Se vi på den behandling, som frågan fick i fjol, finna vi, att denna proposition möttes af ett enhälligt tillbakavisande af lagutskottet. Första Kammaren antog propositionen, dock icke med någon synnerligen stor majoritet. Andra Kammaren afslog den med betydlig majoritet, men efter mitt förmenande efter en debatt, som visade, att detta icke skedde därför, att frågan icke var mogen, utan därför, att kammaren ännu icke var mogen för frågans behandling.

I år står saken — kanske endast skenbart — något bättre.

Lagutskottet har framkommit med ett, som man skulle tycka, positivt förslag, och fem reservanter hafva framkommit med afgjordt positiva förslag. Jag vill dock tillåta mig att beteckna lagutskottets förslag såsom något mindre än en halfmesyr. Att det är en halfmesyr, det erkänner utskottet sjelft, ty utskottet säger på sid. 20 i betänkan-
det, att »förslaget i fråga har, såsom af detsamma framgår, tvenne sidor, en af hygienisk och sanitär art, och den andra hufvudsakligen ekonomisk. Den senare, afseende att genom inrättande af export-
slagterier och dermed förenad köttbesigtning befördra köttexporten från vårt land, anser utskottet, åtminstone för närvarande, vara af större betydelse än den förra.» Således anser jag mig med skäl kunna säga, att utskottet sjelft ansett sitt förslag innebära en halfmesyr, men jag tillät mig säga, att det var något mindre än en halfmesyr, och dermed menar jag, att det är lika med plus minus noll. Ty jag kan icke tänka mig, att ett försök att genomföra utskottets förslag skulle leda till något som nelst resultat; och jag stöder min uppfattning i denna sak på ett uttalande af sakkunnig person. För någon tid sedan

hölls på anmodan af intresserade i vår landbruksakademis lokal ett föredrag rörande detta ämne. Föredraganden, Malmöhus läns hushållningssällskaps sekreterare, utdelade der samtidigt en broschyr, hvars innehåll jag vid hemkomsten från föredraget fann vara detsamma som föredragets innehåll. I denna broschyr -- likasom för öfrigt i föredraget -- säger denne fackman, att detta förslag om exportslagterier icke skulle hafva någon betydelse utom möjligen alldeles öfvergående -- han menar förmodligen såsom ett steg för att komma till något effektivare. Han säger så här: -- »Man säger visserligen», -- det är mycket starka ord, han använder -- »att man gerna vill göra hvad man kan för att få ett eller ett par exportslagterier till stånd, och att man ej har något emot, att, då det gäller till export afsedt kött, besluta stränga kontrollåtgärder, men hvad man deremot ej vill vara med om, det är att genom en slagthuslag åt dessa slagthus skapa möjlighet att existera, på samma gång som man tyckes glömma, att det äfven inom landet kan finnas en marknad, som, om slagtning och kontroll skötes på tidsenligt sätt, säkerligen ej endast skulle kunna bli ett godt nödankare för vår landtbruk, utan äfven åt den konsumerande allmänheten erbjuda afsevärda fördelar».

Således säger denne af de intresserade tillkallade fackman, att förslaget om exportslagterier står i uppenbar strid mot det syfte, som man säger sig vilja främja, emedan man väl vill ha slagthus, men ej bereda dem någon möjlighet att existera. Ja, det har fackmannen sagt, och jag har dristat mig omfatta hans mening. Men, mine herrar, detta har ock utskottet sjelft sagt -- i det allra närmaste åtminstone. Det säger nemligen å sid 21 i få ord följande: »Det torde likväl kunna förutsättas, att ett slagthus af sådan art, med den storlek och utrustning, det måste hafva, och med den ojemna tillförsel, som der kan beräknas, icke kan underhållas och förränta anläggningskostnaden endast med de afgifter, som skäligen kunna påläggas det för export afsedda köttet och köttet efter de kreatur, som för förbrukning inom landet kunna utan lagstadgad tvång varda der slagtrade.»

Ja, der, mine herrar, menar jag, att vi ha frågans kärna. I likhet med hvad fackmannen sagt, och i likhet med hvad utskottet sagt, tror icke jag heller, att dessa exportslagthus kunna existera utan stöd af den lokala konsumtionen; och detta stöd beröfvas dem åtminstone för lång tid och i väsentlig mån, om icke samtidigt köttbesigtningstvang och slagthustvang kommer till stånd. Tydligt är, att denna lokala konsumtion i våra större städer har mycket stor betydelse för underhållet af en inrättning af detta slag, ty, som utskottet ock säger, den tillförsel, som är afsedd för export, kommer att blifva jemförelsevis ojemn.

Men det är en annan omständighet, som gör, att jag tror det blifva ganska kinkigt för dem, som gerna se dessa exportslagthus komma till stånd, att få denna sin önskan förverkligad: om man nemligen tänker på, hurudant förhållandet blir i de städer, som blifvit utrustade med exportslagthus utan att samtidigt få köttbesigtningstvang.

*Angående
införande af
köttbesigt-
nings- och
slagtning
m. m.*
(Forts.)

*Angående
införande af
köttbesigt-
nings- och
slagtvång
m. m.*
(Forts.)

och slagthustväng. För dem ställer sig saken så, att ur hygienisk synpunkt den sista villan blir värre än den första. Ty det är väl alldeles klart, att om det finnes ett område inom samhället, der man måste prestera godt kött, nemligen inom slagthuset, och ett annat område af samma samhälle, der man kan opåtaladt — såvida icke polisen händelsevis lyckas få ögonen på en — sälja dåligt kött, kan det för dessa stadskommuner bli en stor fara. Jag tror därför, att städerna komma att betänka sig litet grand, om der göres framställning till dem om understöd för sådana företag.

Jag har härmed, mine herrar, velat, så godt jag kunnat, framställa vissa synpunkter, som man icke får förbise, när det gäller att bedöma föreliggande fråga.

Jag skulle nu mycket önska, att vi måtte komma litet längre än i fjol först och främst, men också litet längre, än utskottet gifvit förhoppning om, ty det är precis detsamma som intet. Jag hoppas, att Riksdagen finner skäl att taga steget fullt ut, sådant Kongl. Maj:t angaf det i fjol. Jag tror, att frågan har sin betydelse allra mest just för dem, som ha fördel af vår kreatursexport. För städerna och med afseende å deras hygieniska vård betyder det väl icke så mycket, om ett eller annat år går förbi under oförändrade förhållanden, ty öfver dem råder någon annan än främmande magter; men för exporten skulle det obehagliga kunna inträffa, att den när som helst alldeles afbrytes. därför att vi ej ha slagthus, och det skulle vi befinna oss mycket illa af.

Således hoppas jag, att Riksdagen i år skall finna skäl att bifalla hvad som i fjol var Kongl. Maj:ts förslag och i år motionärernas. Emellertid ha mina förhoppningar i denna del i någon mån grumlats genom en reservation, som kommit att bifogas utskottets betänkande. Denna reservation är af den märkliga beskaffenhet, att jag måste något litet sysselsätta mig med densamma, och mitt föregående anförande har äfven i väsentlig mån afsett just denna reservation.

Denna reservation utgår nemligen från den grunduppfattningen, att hela denna frågas behandling hvilar på det intresse, några större städer i vårt land hysa för sina hygieniska förhållanden. Jag har emellertid tillåtit mig visa, att oaktadt i Kongl. Maj:ts proposition i fjol, såsom jag erinrat, stod uppgifvet, att den första framställningen i ämnet kom ifrån Stockholm, och sedan nämndes, att liknande framställningar inkommit från andra städer, denna uppfattning är alldeles origtig, och att hela frågans uppkomst beror i första rummet just på intresset för vår export. Det är en sak, som jag anser mig både berättigad och skyldig att här med kraft framhålla.

Nu säger emellertid reservanten, herr Ohlsson, att, emedan frågan om slagthustväng och köttbesigtningstväng, hvilka anordningar de fyra städerna begärt som komplement till slagthuset har sin grund i intresset för deras hygieniska förhållanden, så är den deras ensak, och man bör ej allt för mycket taga hänsyn dertill. Jag har visat, att denna förutsättning är alldeles falsk. Om herr Ohlsson tagit känne-

dom om städernas framställningar i ämnet, som utskottet kunnat få till sitt förfogande, men som utskottet, efter hvad jag från säkert håll erfarit, icke tog kännedom om, så hade herr Ohlsson fått en annan uppfattning af denna sak.

Herr Ohlsson uttalar emellertid nu i sin reservation ord, hvilka jag, såsom stadsrepresentant och just med afseende å hvad jag anfört i fråga om intresset för kreatursexporten, icke kan under tystnad förbigå. Herr Ohlsson säger på sidan 34 af utskottets betänkande: »Det synes mig nemligen icke vara med rättvisa och billighet öfverensstämmande, att den stad eller det samhälle, som af hygieniska skäl anser sig behöfva och vilja införa köttbesigtningstvång, tillåtes att för bestridande af dermed sammanhängande utgifter å allmänna rörelsen lägga skatt eller tunga, som åtminstone i första hand kommer att drabba den kringliggande landsbygdens köttproducenter.» Han säger vidare i fortsättningen: »Deremot synes det skäligt och befogadt, att de med inrättande och skötande af offentligt slagthus förbundna dryga utgifterna fördelas dels å vederbörande stad, som genom rätten till slagttvångs införande vinner, förutom annan fördel, en väsentligen förbättrad hygien, dels ock å den allmänhet och de näringsidkare, som genom slagthusets begagnande beredas vissa ekonomiska förmåner.» Om vi då taga hänsyn till frågans finansiella sida — och den får ju ej förbises af dem, som intressera sig för trygghandet af vår export, hvilken är beroende af dessa slagthus — om vi taga hänsyn till frågans finansiella sida, säger jag, så skulle ett bifall till herr Ohlssons reservation innebära — i motsats till utskottet, som i denna del ställt sig mycket välvilligt mot städerna — att, hvad slagthusen angår, dessa, såsom han på flera ställen i sin reservation utvecklar, skulle bringas till stånd på städernas bekostnad, utan att städerna ens finge beräkna någon ränta på de enorma kostnadsbeloppen (se sidan 31 af betänkandet) — Kongl. Maj:t och motionärerna afse, att städerna skulldo få beräkna ränta, men icke amortering på anläggningskostnaden; herr Ohlsson finner det vara med rättvisa och billighet öfverensstämmande, att städerna *icke* få någon ränta på anläggningskostnaden. Kongl. Maj:ts proposition och motionen afse vidare, att för besigtning af kött, som icke ingår till slagthusen, en afgift, som nått och jemt skulle täcka kostnaderna, måtte få uppbäras — herr Ohlsson anser det öfverensstämma med rättvisa och billighet, att städerna *icke* få uppbära någon sådan afgift, utan skola bära *hela* kostnaden. Herr Ohlsson ser allt jemt saken på det der ytterligt skefva sättet, att hela den här tillställningen ifrågasatts bara för att skydda vissa städers hygien. Detta är alldeles icke fallet, ty då skulle det ej ha varit just det året, 1892, som dessa fyra städer samtidigt eller med få månaders mellanrum gjort framställning i saken — det är uppenbart. Vilja herrarne hafva närmare reda på detta, är det tillfälle att öfvertyga sig om riktigheten af hvad jag nu sagt.

Jag kan deremot icke finna enligt med rättvisa och billighet, att städerna skola bekosta dessa dyrbara anläggningar utan något bidrag,

Angående
införande af
köttbesigt-
nings- och
slagttvång
m. m.

(Forts.)

*Angående
införande af
köttbesigt-
nings- och
slagtvång
m. m.*

(Forts.)

såsom utskottet dock ifrågasatt, och utan att få uppbära afgifter ens till betäckande af räntorna på sina dryga utlägg.

Jag kan lika litet anse rimligt eller — för att använda en här i kammaren utnött term, som reservanten funnit lämpligt att begagna — med rättvisa och billighet öfverensstämmande, att icke städerna skola få uppbära en afgift för den besigtning, som sker utanför slagthuset. Reservanten anser, att denna bör af kommunerna bekostas, men hvad innebär det? Jo, det innebär, att en kontrollavgift på en vara skall betalas af någon annan än producenten eller konsumenten. Jag kan dock icke förstå, huru man ens kan ifrågasätta, att någon tredje skall betala denna afgift. Det var för någon tid sedan fråga om kontroll på papper, som användes i statens tjänst, men jag undrar, om någon då skulle hafva velat ifrågasätta, att, när den saken, såsom vi väl skola hoppas, framdeles blir ordnad, den, som måste bruka papper af ett visst slag, skall, innan han bestämmer sig för och inköper någon särskild sort, skicka papperet till besigtninganstalten och der betala afgift för besigtningen. Jag tror icke, att det kan komma i fråga. Men jag skall taga ett annat exempel, som kanske intresserar kammaren mera, nemligen om man här en vacker dag skulle anordna en kontroll på gödningsämnen. Uti en stad finnas säljare och kanske äfven tillverkare af gödningsämnen, medan köparne komma från landsbygden. Hvem skall då bekosta kontrollen? Är det staden, der köpet sker? Nej, det läser väl blifva säljaren eller tillverkaren, naturligtvis säljaren obetaget att betäcka sig för sitt utlägg. På samma sätt anser jag det fullt riktigt, att, om landtmanen för in till staden en produkt för försäljning, han får göra ett utlägg för att erhålla denna kontroll och derigenom försäkras om att få det högsta pris för sin vara, men sedermera må det ju vara hans rätt, ja, jag kan säga pligt mot sig sjelf, att göra sig betäckt för detta utlägg.

Men här är äfven en annan synpunkt att beakta. Om, såsom herr Ohlsson föreslagit, kommunerna skulle betala besigtningen, hvad skulle det innebära? Jo, att i saken alldeles icke intresserade skulle få bidraga till dessa utgifter, ty om man toge ut afgifterna genom direkt beskattning, så kunde det hända, att folk, som mycket sällan hade råd att bestå sig kött, skulle få lemna bidrag till kontrollen. Detta kan jag icke finna vara med rättvisa och billighet öfverensstämmande.

Dertill kommer ännu en annan omständighet med afseende å herr Ohlssons sätt att behandla besigtningssavgifterna. Det skulle för landsbygden blifva en ganska lönande praktik att införa slagtrade djur till städerna och låta dem der besigtigas för att få reda på att köttet är af bästa beskaffenhet och sedan föra ut dem igen på landet och der konsumera dem. I sådant fall skulle nu staden få betala besigtningen.

Men det kan också inträffa något annat, och jag skall nu gifva ett mycket slående exempel derpå. Nere i Malmö har man att påräkna, om slagthus komme till stånd, dels den stora exporten, företrädesvis till Tyskland, dels den lokala konsumtionen och dels en export, som står på gränsen emellan båda, nemligen den på den stora

afsättningsorten Köpenhamn. Om nu i Malmö, utanför slagthuset, funnes besigtningstväng, som betalades af kommunen, så skulle landsbygdens invånare i många fall finna det lämpligt att utanför slagthuset få den stämpel, som kunde berättiga dem till export, i synnerhet till export af mindre partier, såsom der dagligen och stundligen sker. Ett helt obetydligt eller också ett större köttparti företeddes i Malmö, och, sedan det blifvit kontrolleradt, exporterades det till Köpenhamn, medan slagthuset förgäfves väntade på denna tillförsel. Det kan verkligen uppkomma de mest befängda förhållanden af en sådan anordning, som herr Ohlsson föreslagit.

Herrarne torde finna, att jag icke har bedömt denna sak ensidigt och icke blott ur vare sig exportens eller hygienens synpunkt, utan opartiskt från båda synpunkterna, men framför allt från exportsynpunkt.

Jag vill till sist uttala den förhoppning, åt hvilken jag redan gifvit uttryck, nemligen att denna Riksdag måtte med hänsyn till den fara, som alltmer synes hota vår export, finna skäligt att fatta ett sådant beslut, som kan leda till effektiva åtgärder, d. v. s. så, att å ena sidan sådana här exportslagterier verkligen måtte komma till stånd, och å den andra städerna få sina önskingar rörande bättre hygieniska förhållanden beviljade såsom en liten biprodukt bredvid den stora förbättringen i öfrigt.

Men herr Ohlssons förslag innehåller ännu en sak, som bör beaktas. Herr Ohlsson har, för att vinna oss stadsbor, velat ifrågasätta, att man skulle bevilja slagthus med slag- och besigtningstväng åt städer med en befolkning af mer än 50,000 invånare. Ja, det är mycket artigt mot Malmö, mot Göteborg, och äfven mot Stockholm, men i hög grad oartigt mot Helsingborg. Helsingborg framhöll dock just i sin framställning till Kongl. Maj:t 1892, att detta är en mycket viktig fråga ur exportsynpunkt, ehuru denna omständighet är alldeles borttappad i den kongl. propositionen. Helsingborg är en stad med 22,000 invånare och har en betydlig del af vår export, ehuru jag icke vet, huru stor del, enär jag icke härom har några siffror från Helsingborg, såsom jag har från Malmö, men jag vet dock, att Helsingborgs export är stor på grund deraf, att många fartyg, som inlasta i Malmö, förut pläga hafva tagit in last i Helsingborg. Denna stad, som särskildt har gått landtmannaintressets ärenden och som på grund af sin stora kreatursexport har begärt att få inrätta ett exportslagteri, skulle på denna sin begäran få svaret nej. Ni är för obetydlig, och det får ni icke.» Jag kan icke finna detta rimligt.

Således, antingen jag ser på denna sidan af herr Ohlssons reservation eller betraktar den ur andra synpunkter, kan jag icke annat än finna det högst beklagligt, om reservationen skulle vinna kammarens bifall, ty den skulle vålla frågans fall i framtiden, om den också nu vunne framgång i Riksdagen.

På grund af hvad jag nu anfört, tillåter jag mig, herr talman, att yrka bifall till motionen.

*Angående
införande af
köttbesigt-
nings- och
slagtväng
m. m.
(Forts.)*

Angående
införande af
köttbesigt-
nings- och
slagttväng
m. m.
(Forts.)

Med herr Darin förenade sig herrar *Faxe, Andersson* i Malmö, *Thylander*, friherre *Peyron*, *Pantzarhielm* och *Sjövall*.

Herr Ohlsson i Vexjö: Vål medvcten om att den nu föreliggande frågan, om än af olika skäl och ur olika synpunkter, lifligt intresserar samtliga ledamöter af denna kammare, är jag på samma gång fullt förvissad, att herrarne alla hafva nogsam kännedom om såväl förslaget's innebörd som dess detaljbestämmelser och alla på frågan inverkan omständigheter. Jag behöfver således icke vara mångordig. Jag har dessutom i min reservation tydligt och bestämdt angifvit min ståndpunkt till frågan.

Jag för min del vill, såsom herrarna veta, att frågan icke skall undanskjutas eller behandlas ensidigt, utan att den redan vid denna riksdag skall lösas på ett, såvidt jag förstår, tillfredsställande sätt. Jag hänvisar i fråga om mina detaljmärkningar mot förslaget till min reservation i ämnet. Huruvida jag genom denna lyckats träffa den medelväg, som kan föra frågan fram till en praktisk lösning, det öfverlemnar jag åt herrarna sjelfva att bedöma. För mig står det tydligt och klart, att frågan icke kan lösas på det af utskottet föreslagna sättet, ty derigenom kastar Riksdagen den handlost ifrån sig.

Jag kan ju icke annat än vara på det högsta smickrad af den stora uppmärksamhet, som den föregående talaren egnat min reservation, men då jag tänker mig, att än flera anföranden komma att riktas emot mig, skall jag icke för närvarande, och innan jag hört, huru frågan kommer att utveckla sig, inlåta mig på ett bemötande af hvad den sista talaren sade. Jag tror för öfrigt, att de skäl, som jag anført för min mening, äro så goda och hållbara och så rättvisa och oomtvistliga, att det i denna kammare icke skall blifva allvarligt tal om någon annan mening, om man nemligen verkligen vill denna frågas lösning. Då jag emellertid hyser den uppfattningen, att, äfven om kammaren i hufvudsak gillar min åsigt i ämnet, herrarne dock i allt fall vilja låta författningsförslaget behandlas allsidigt och grundligt tagas i betraktande af utskottet, som hittills icke i detalj granskat desamma, skall jag för närvarande, och intill dess jag fått vidare kännedom om frågans läge i kammaren, icke tillåta mig att framställa något yrkande i ämnet.

Herr Bergendahl: Herr grefve och talman, mine herrar! I likhet med lagutskottet vill jag betrakta den föresvarande frågan från två synpunkter, dels från den hygieniska och sanitära och dels från den ekonomiska.

I afseende å den sanitära sidan af saken ber jag för min del att få fästa uppmärksamheten på, att, i fråga om de föreslagna förändringarna angående köttförsäljningen på landet, landsortskommunerna för närvarande antagligen icke önska vara med om någon förändring af de nuvarande förhållandena. Hvad åter stadskommunerna beträffar, så beaktar jag till fyllest de kraf, som dessa ställa på en förändring i

detta afseende. Det är ju alldeles gifvet, att de röster, som höja sig för en förbättrad köttförsäljning inom stadsområdena, äro fullt befogade. Jag kan därför icke finna annat, än att stadskommunernas sträfvan i den vägen har sitt fulla fog för sig, men å andra sidan kan jag icke förstå, att det är af behofvet påkalladt, att Riksdagen skall inblanda sig uti denna sak. Om jag ser på Kongl. Maj:ts nådiga helsovårdsstadga den 25 september 1874, så finner jag för min del, att städerna skulle kunna genom att begagna sig af 24 § i densamma komma till det mål, som de eftersträfvat. Det är visserligen sant, att herr statsrådet och chefen för kongl. ecklesiastikdepartementet i det uttalande, som han hade den 14 februari 1896 vid föredragning inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet beträffande den kongl. proposition, som i förevarande ämne sedermera blef för Riksdagen framlagd, yttrade, sedan han hänvisat till nyss omnämnda 24 §: »man har dock i allmänhet funnit betänkligt att på nämnda bestämmelser grunda så genomgripande åtgärder beträffande slagterierna och kötthandeln. Det synes ock mig, att det åsyftade målet icke kan på sådan väg uppnås» Men i slutet af sitt anförande till samma statsrådsprotokoll säger statsrådet: »Då jag anser Riksdagen böra lemnas tillfälle att yttra sig i ämnet, innan Eders Kongl. Maj:t deruti fattar beslut, hemställer jag, att Eders Kongl. Maj:t täcktes genom nådig proposition inhemta Riksdagens yttrande öfver det af mig nu upplästa förslag.»

Detta hänskjutande till Riksdagens *yttrande* innebär ju, att det icke är meningen, att Riksdagen skall fatta något beslut, och då föreställer jag mig, att innebörden af detta statsrådets yttrande är den, att Kongl. Maj:t kan på annan väg gå städerna till mötes i detta hänseende

Hvad nu den andra sidan af saken beträffar eller den statsökonomiska, så ber jag att få uttala det stora intresse, jag likasom, jag förmodar det, alla landets jordbrukare hysa för att vi må kunna åstadkomma en betryggad export af kött, sedan, såsom vi funnit, vår marknad för lefvande kreatur allt mer och mer inskränkt och exporten af sådana sannolikt snart är förbi.

Men i detta fall sympatiserar jag med lagutskottet, i det att jag önskar, att någon åtgärd skall vidtagas af Kongl. Maj:t till förmån för exporten. Jag får dock säga, att jag icke vill vara med om de motiv, som lagutskottet här har framlagt för en skrivelse till Kongl. Maj:t. Dessa innebära ju, att staten skulle ingripa med betydliga summor, och dessa summor äro af så obestämd och vidlyftig beskaffenhet, att jag tror, att litet hvar skall rygga tillbaka för att på grund af lagutskottets motivering antaga dess skrivelseförslag. Jag tycker, att lagutskottet har något lättvindigt behandlat denna fråga, och jag tycker, att utskottet borde åtminstone i vissa fall hafva angifvit för Kongl. Maj:t någon begränsning, i hvad mån statsanslag böra i förevarande fall tillgripas.

Jag kan för min del icke finna, att vi landtmän i ett sådant här fall böra kunna påräkna ett dylikt ekonomiskt understöd af staten. Jag

*Angående
införande af
köttbesigt-
nings- och
slagtvång
m. m.*
(Forts.)

*Angående
införande af
köttbesigt-
nings- och
slagttvång
m. m.*

(Forts.)

vill äfven härutinnan hänvisa till den kongl. propositionen i ämnet förra året och det uttalande, som herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet der gör inför Hans Maj:ts Konungen till statsrådsprotokollet, ett uttalande, som berör, huru med sådant slagttvång och köttbesigtning går till i utlandet. Herr statsrådet redogör der för åtskilliga länders förhållanden i detta afseende, och af hans uttalande framgår tydligt, att staten icke i något af dessa länder ingriper i pekuniärt afseende. Jag föreställer mig därför, att vi äfven i vårt land böra göra detsamma, och att vi åtminstone böra se tiden an, innan vi kasta statsverket in i sådana stora kostnader, som skulle blifva följden af ett antagande utaf laguskottets skrivelseförslag.

Deremot finner jag, att staten kan ingripa i ett annat hänseende, nemligen derigenom, att den reglementerar förhållandena vid de tilltänkta exportslagterierna och omgifver dessa med lagens helgd på ett sådant sätt, att det må vara för utländingen tilltalande att begagna sig af de varor, som från dem levereras.

Jag hemställer, att kammaren måtte besluta en återremiss af frågan till laguskottet, i syfte att laguskottet måtte inkomma med hemställan om ett nytt skrifvelseförslag i öfverensstämmelse med § 3 af den i förevarande motioner förordade förordningen och de i sammanhang med denna stående andra paragraferna, i hvad dessa afse inrättande af exportslagterier. Jag tager mig, som sagdt, friheten att i detta syfte hemställa om en återremiss.

Innan jag slutar, ber jag dock att med ett par ord få vidröra herr Ohlssons reservation. Jag tycker icke, att det är riktigt rättvist att begära, att ensamt de större städer, som finnas i landet, med 50.000 invånare och deröfver, skola vara berättigade att i detta sanitära hänseende införa de förändringar, med hvilka herr Ohlsson vill gynna ensamt dessa tre större städer. Jag tycker, att man dermed skulle begå en orättvisa mot landets öfriga städer, och jag skulle därför ej kunna, ensamt af detta skäl, vara med om denna reservation. För öfrigt föreställer jag mig, att dessa större städer, hvilka, såsom jag nyss nämnde, enligt min tro torde kunna vinna sitt mål på en annan väg än den, detta förslag anvisar, snart skola söka åstadkomma slagthus-etablissemang med dem åtföljande slagttvång och besigtning. Är detta antagande riktigt, föreställer jag mig vidare, att landets jordbrukare komma att i samma städer öppna exportslagthus, och då tänker jag mig, att dessa stadskommunernas slagthus-etablissemang skola komma att sammanslås med exportslagthuset och på det sättet till ömsesidig båtnad för såväl stadskommunerna som landtbrukarne billigare förhållanden kunna införas.

Herr talman! Jag fasthåller vid min nyss gjorda vördsamma hemställan till kammaren om återremiss till laguskottet, i det syfte jag här tagit mig friheten att i korthet antyda.

Herr vice talmannen Danielson: Herr talman, mine herrar! Jag är öfvertygad, att ingen af herrarne betraktar denna fråga annat

än som en högst viktig angelägenhet, och det förvånar mig därför alls ej, att motionärerna ha framkommit med det förslag, som de ingifvit. Denna fråga är nemligen, synes mig, af den beskaffenhet, att den bör på något sätt lösas. Jag tror därför, att Riksdagen icke gerna kan undandraga sig att gifva sitt bifall till motionerna i mer eller mindre grad. Men det är ju och alldeles naturligt, att med den omfattning, som motionärerna gifvit sitt förslag, och som är så godt som densamma, förslaget hade, då det i fjol förevar, förslaget icke kan, så vidt jag kan förstå, tillvinna sig landtmännens bifall. Ty man är ju här i landet van vid en viss frihet, i synnerhet i detta hänseende, och att på detta sätt i ett enda tag binda denna gamla frihet att få nedslagta djuren och försälja dem och använda de varor, som deraf komma, det tror jag icke går för sig, åtminstone icke på ett så omfattande sätt, som motionärerna vilja.

Men jag kan icke heller se saken så, att den helt bör förfalla, utan jag tror, att vi böra göra hvad som är möjligt. I detta fall tyckes mig, att herr Ohlsson i sin reservation har kommit lösningen bra nära. Jag tror, att, om man skulle bifalla ett lagförslag i det syfte, han begär, man skulle vinna hvad som egentligen afsetts, nemligen att få slagthus för export, så att man derigenom skulle kunna förebygga de svårigheter, som nu kunna inträffa, och hvilka skulle kunna föra med sig, att hela vår export af levande kreatur kunde komma att förbjudas. Det är viktigt att vara färdig att i någon mån möta sådana svårigheter, men på samma gång tror jag också, att man bör iakttaga en viss varsamhet, så att man icke onödigtvis drifves in på nya områden, som förut icke pröfvats, och der det sedan kan befinnas, att man vidtagit olämpliga åtgärder.

Jag tycker därför, att man bör träffa en viss måtta i detta. Nu har reservanten tänkt sig, att de stora städerna, som ha förmåga och förutsättningar för att kunna inrätta slagthus och der utöfva det afsedda slagttvånget, också skulle få rätt dertill. Jag tror icke, att man får säga, såsom den sista talaren gjorde, att man härigenom skulle gynna de större städerna, ty ser man på reservantens förslag, så skulle någonting sådant egentligen icke förekomma i annan mån, än att dessa städer skulle göra en vinst i hygieniskt hänseende, och det tycker jag, de större städerna böra hafva, ty vid en så omfattande affär, som der bedrifves, är det klart, att klagomål kunna förekomma i detta hänseende.

Jag har därför trott, att det är skäl, att lagutskottet får taga detta lagförslag under ompröfning ännu en gång och försöka att vid denna riksdag komma till något resultat, så att frågan nu blir löst, ty det kan eljest hända, att det ganska snart kan blifva svårt nog.

Jag hade vidare tänkt genomgå åtskilliga paragrafer i förslaget och dervid göra ett och annat uttalande, men jag är öfvertygad om, att denna lag blifvit så noga studerad af litet hvar, att jag föreställer mig, att det är få lagförslag, som blifvit så påaktade som detta, och därför anser jag mig nu ej behöfva repetera något af detta. Kunde

*Angående
införande af
köttbesigt-
nings- och
slagttvång,
m. m.
(Forts.)*

Angående
injörande af
köttbesigt-
nings- och
slagttväng
m. m.

(Forts.)

vi deremot nå det mål, som synes mig eftersträfvansvärdt, så att vi i första taget kunde få landsbygden undantagen från detta tvång och denna skyldighet, som skulle åläggas den, så tror jag, att vi derigenom också vunne erfarenhet, om vi sedermera kunna behöfva utvidga lagen och om det då kan blifva lämpligt och nödigt att gå vidare. Det är därför jag tror, att man skulle kunna i hufvudsak förena sig med reservanten och lösa frågan på det sätt, han tänkt sig. Jag har i min ringa mån talat med rätt många ledamöter både i denna kammare och i Första Kammaren, och de hafva alla ansett, att man skulle begränsa frågan och icke nu taga den i så stor omfattning, utan blott göra ett försök. Sedan kan man ju, om behof deraf framkommer, ändra lagen i detta fall och låta frågan få större omfattning.

På dessa i korthet angifna skäl, herr talman, tillåter jag mig hemställa, att kammaren ville besluta att till lagutskottet i dess helhet återremittera dess nu föredragna betänkande, med uttalande, att utskottet torde i anledning af de i frågan väckta motioner, men endast i den omfattning och med de hufvudsakliga bestämmelser, som afses i den af herr Ohlsson vid betänkandet fogade reservation, utarbete och framlägga förslag till lag angående köttbesigtning- och slagttväng m. m., dock med öppen lemnad rätt för utskottet att i de detaljer, som för ett väl afpassadt sammanhang i lagförslaget kunna vara nödiga, föreslå de ändringar, som kunna betingas af bifall till sagda reservation.

Jag tror, att, om utskottet finge på detta sätt taga frågan under förnyad ompröfning, vi kunde komma till en lösning af denna fråga. Att åter bygga en återremiss på utskottets tankegång, såsom den föregående talaren åsyftat, det tror jag verkligen icke förbättrar frågan det ringaste, ty jag föreställer mig, att denna kammare och kanske Riksdagen i dess helhet icke vill ingå på att dessa slagthus skola få bidrag från staten eller kanske till väsentlig mån derifrån bekostas. På så sätt tror jag icke, att man kan lösa frågan, och icke heller är det möjligt att lösa den genom ett rent bifall till motionärernas förslag, utan det enda möjliga synes mig vara, om återremiss på de grunder, jag förut anført, kunde ega rum och man sålunda sedan, när ett lagförslag i den rigtningen komme från utskottet, kunde komma till enighet om frågans lösning.

Jag ber att få yrka bifall till detta af mig nu gjorda förslag.

Häruti instämde herrar *Erickson* i Bjersby, *Larsson* i Mörtlösa, *Petersson* i Boestad, *Nilsson* i Grofva, *Rydberg*, *Persson* i Killebäckstorp, *Carlsson* i Hede och *Anderson* i Hasselbol.

Herr *Almqvist*: Då här framställts yrkande om att detta ärende skulle återremitteras till utskottet, skall jag för närvarande inskränka mig till att instämma i detta yrkande.

Herr *Collander*: Herr talman, mine herrar! Då jag begärde ordet, hade jag icke hört herr vice talmannens anförande. Jag hade

eljest kanske kunnat inskränka mig till att instämma i hans yttrande i hufvudsak, om också icke alldeles i det slut, hvartill han kom.

Det synes mig, som om denna fråga borde ordnas ungefärligen på samma sätt, som är föreskrifvet beträffande helsovårdsstadgan, nemligen att stadgan gäller för städerna, men att äfven de kommuner på landsbygden, fiskerilägen och dylika, som vilja gå in till Kongl. Maj:t och anhålla att få tillämpa den inom sina områden, få medgifvande dertill och sålunda komma i tillfälle att draga nytta af dess bestämmelser. Jag föreställer mig därför, att i en lag sådan som den nu åsyftade det borde stadgas, att det skulle stå den kommun fritt, som vill begagna sig deraf, att efter anmälan få tillämpa den inom sitt område.

Egentligen skulle jag vilja, att lagen blefve på sådant sätt gällande öfver hela landet, i såväl stads- som landtkommuner. Men det har invändts, att en sådan anordning kunde innebära en fara för landsbygden, som icke gerna skulle vilja underkasta sig tvång i detta afseende, och att det borde vara en frivillig sak, och jag får verkligen medgifva, att en dylik anordning kunde innebära fara somligstädes, såsom der det till exempel finnes ett svinslagteri eller annat större intresse, som kunde framtvinga tillämpning af lagen gent emot kommunens öfriga medlemmars önskan. Jag medgifver sålunda, att det kunde ligga en fara deri, att man äfven öfver allt på landsbygden skulle ega rätt att tillämpa denna lag. Jag skulle därför, för att få saken igenom, vilja ställa mig på den ståndpunkt, som, om jag ej misstager mig, intages af herr Henricson, eller att landsbygden tills vidare skulle vara utesluten från lagens tillämplighet.

Detta ärende är synnerligen magtpåliggande icke blott för exporten, utan äfven i hygieniskt afseende, derom äro ju alla ense, och det är min lifliga öfvertygelse, att saken i sig sjelf, när den kommer till stånd, har en sådan bevisande kraft, att den, äfven om det icke finnes något slagthustväng, dock skulle gå igenom, så snart början blifvit gjord. Nu är det så lyckligt, att rikets andra stad genom enskild persons uppoffring satts i stånd att göra en början. Kunde nu detta företag stödjas med en lämplig lag, så är det ju alldeles gifvet, att det icke länge skulle behöfva vara i gång, förrän äfven Malmö och andra städer, som hafva ett läge gynsamt för export, skulle söka att få slagthus till stånd. Stockholm ligger visserligen ej så lämpligt till för export, men saken är så vigtig äfven i hygieniskt afseende, att det säkerligen ej skall dröja länge, innan äfven der slagthus anordnas.

Äfven om lagen icke nu skulle antagas, så fruktar jag sålunda ej för att vi icke skola komma in på den rätta stigen, men det dröjer i sådant fall längre. Kunde vi därför, såsom herr vice talmannen föreslagit, få en återremiss till stånd för att se, om frågan icke kunde lösas vid denna riksdag, så vore det till mycket stort gagn. Jag vill emellertid icke gå så långt, som han antydde i den af honom föreslagna formuleringen, att kammaren skulle på förhand bestämdt uttala sig om den riktning, hvori frågan borde lösas, eller, såsom han

*Angående
införande af
köttbesigt-
nings- och
slagttväng
m. m.
(Forts.)*

Angående
införande af
köttbesigt-
nings- och
slagttvång
m. m.
(Forts.)

sade, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med herr Ohlssons förslag, utan jag skulle önska, att utskottet finge fria händer att å nyo taga saken i öfvervägande. Derför vore det enligt min mening af synnerlig vigt, att kammarens ledamöter här, innan återremiss eventuellt beslutas, ville uttala sig i frågan, så att utskottet af den förda diskussionen kunde hafva en ledning för sitt förnyade förslag.

Jag skulle sålunda vilja yrka, att kammaren beslutar återremittera ärendet till utskottet, som har att med ledning af hvad i Riksdagen uttalats inkomma med nytt utlåtande. Då finge man å nyo pröfva saken och vore icke bunden.

Herr Melin: Jag hade kunnat inskränka mig till att instämma med herr Darin, som i hufvudsak uttalat de åsigt, jag har i föreliggande fråga; men den diskussion, som förts, sedan han uppträdde, har föranlett mig att begära ordet. Jag har visserligen af densamma lärt, att ännu från föregående år kvarstår den tvisten mellan stad och land, att landtmännen å sin sida påstå, att denna angelägenhet hufvudsakligen är en stadsangelägenhet. Jag bestrider fortfarande, att så är förhållandet. Jag tror nemligen, att så väl stad som land hafva fördel af en slagttvångs- och köttbesigtningsslag och att därför både stad och land böra förena sig om att få en sådan lag till stånd, och det ju förr dess hellre.

Ty värr hafva ännu ej flere landtrepresentanter yttrat sig i den riktningen, att landtmännen inse fördelen af en sådan lag. Jag har endast hört herr Henricson uttala sig för en sådan mening. Vi sakna ty värr numera den framstående landtmannarepresentant, som föregående år mycket ifrigt yrkade på en dylik lag, nemligen herr Lasse Jönsson i Sandby. Han framhöll alldeles tydligt, huru viktigt det vore från landtmanasynpunkt att få en sådan lag till stånd. Jag hemställer till herrar landtmän, om icke ändå, när man vet, att flere bland motionärerna äro landtmän, att hushållningssällskapen yttrat sig gynnsamt i frågan, att föredrag hållits af framstående fackmän här och på andra orter om förmånen af en sådan lag, det kan vara skäl att bestrida, det landtmännen hafva lika stort intresse af saken som stadsinvånarne. Jag tror åtminstone för min del, att landtmännens fördel är lika stor.

Hvad jag särskildt tror, är, att herrar landtmän icke sätta sig in uti de stora kostnader, som stadssamhällena komma att lägga på sig, för så vidt en sådan lag som den föreslagna kommer till stånd, vare sig nu det blir en lag med uteslutande afseende å exporten eller en lag i större utsträckning. Vi hafva sett, att de kalkyler, som uppgjorts för slagthus, gå på millioner kronor. Huru vilja herrarne tro, att det skulle vara möjligt för stadskommunerna att åtaga sig sådana utgifter, om icke den landtbefolkning, som bör komma att draga nytta af inrättningen, skulle bidraga till ränta, om också ej till full amortering! Det är otänkbart, att städerna skola kunna anlägga slagthus, om lagen kommer till stånd under andra förutsättningar.

Deremot skulle det vara orättvist att, såsom herr Ohlsson föreslagit i sin reservation, bestämma en så hög minimisiffra som 50,000 invånare för de städer, för hvilka lagen skulle gälla, emedan det kan finnas en eller flere andra platser, som hafva sådant läge i förhållande till angränsande länder, att de vilja anlägga slagthus. Derfor bör någon sådan begränsning ej ega rum.

En annan omständighet, som jag också vill bedja herrarne taga i betraktande, är, att i de stora stadskommunerna, om sådana slagthus komma till stånd, komma att ställas mycket stora anspråk på andra samhällsmedlemmar, särskildt på rederier, som skola befordra produkterna till främmande länder. Herr Darin har redan påpekat, att i Skåne rederiaffärer på grund af upphörandet af exporten till England ruinerats och måst totalt upphöra. Om en sådan lag kommer till stånd, komma anspråk att ställas på rederierna, att de skola ordna sina båtar för export af kött. En tid går det, en annan icke. Marknaden kan blifva sådan, att båtarne ej få några frakter, men deras lastrum äro upptagna af dyrbara kylapparater. Man anser ej rätt att i dylika fall gå in till staten med begäran om hjälp, utan man söker hjälpa sig sjelf, gör stora utgifter med ofta dåligt resultat.

Huru jag än ser saken, kommer jag sålunda till det resultatet, att landmännen hafva så stort intresse af denna fråga, att de ej böra undandraga sig att betala afgift för besigtningen. Derfor är jag för min del af den åsigten, att det skulle vara önskvärdt, om kammaren ville biträda herr Henricsons reservation. Emellertid finner jag, att detta nog ej låter sig göra, utan att en återremiss är nödvändig. Men då vill jag bedja herrarne att ej gå med på den återremiss, som af herr vice talmannen föreslagits, utan snarare på den, som herr Collander väckt förslag om, ehuru jag icke instämmer med herr Collander i vissa delar af hvad han anförde i sin motivering.

Det vill säga, att mitt yrkande går ut på återremiss, men att det skulle till utskottet uttalas den önskan, att utskottet ville vid den förnyade behandlingen af frågan taga bort ur herr Ohlssons reservation den siffra, som jag förut talat om, och således göra lagen gällande för större verksamhetskrets samt att kostnaderna bestridas rättvisare och ej endast drabba stadskommunerna.

Jag kan i flera afseenden ej gå in på herr Ohlssons motivering. Men då nu många talare yttrat sig i frågan, anser jag det onödigt att längre yttra mig. Jag yrkar sålunda återremiss på det sätt, herr Collander föreslagit.

Herrar *Zetterstrand*, *Zotterman*, och *Eklundh* från Lund förklarade sig instämma med herr Melin.

Herr Elowson: Herr talman, mine herrar! Jag begärde ordet med anledning af det formulerade förslag till återremiss, som framlades af herr vice talmannen. För min del anser jag icke, att det är lämpligt eller ändamålsenligt att på något sätt binda lagutskottet

*Angående
införande af
köttbesigt-
nings- och
slagttvång
m. m.
(Forts.)*

*Angående
införande af
köttbesigt-
nings- och
slagttvång
m. m.
(Forts.)*

genom en motiverad återremiss. Jag kan förstå, att kammaren i denna stund icke vill fatta något annat beslut än om en återremiss till utskottet. Men då vill jag för min del, att kammaren beslutar i enlighet med herr Collanders hemställan, nemligen att ärendet utan vidare återremitteras till lagutskottet, som eger taga frågan under behandling med ledning af vare sig den här förda diskussionen eller de upplysningar, som utskottet kan från annat håll förskaffa sig.

Men då jag nu begärt ordet, skall jag anhålla att få meddela några upplysningar, som möjligen kunna tjena till ledning för utskottet. Jag vill då fästa uppmärksamheten derpå, att för provinsen Vermland en liflig affärs gemenskap med Norge egt rum och att vid denna förbindelse en rätt betydande export af levande kreatur förekommit. Antagligen inträda förändrade förhållanden i detta afseende om några veckor, och affärsförbindelsen med broderlandet måste bryta sig nya banor. Då vore det, enligt min mening, af synnerligen stor betydelse för befolkningen inom ifrågavarande gränslandskap att ega tillgång till ett slagthus, der nödig besigtning kunde verkställas; och det är ju bevisadt, att, om besigtningen skall i någon mån vara effektiv, den måste ega rum dels före djurets nedslagtande, dels omedelbart derefter. Det är således af saklig betydelse för provinsen Vermland, att ett slagthus der kommer till stånd. Skulle man nu med ledning af den reservation, som afgifvits af representanten från Vexjö, begränsa anläggandet af slagthus till städer med minst 50,000 invånare, skulle af lätt insedda skäl Vermland icke alls eller icke förrän i en ganska aflägsen framtid erhålla något slagthus.

Jag ber äfven att få lemna den upplysningen, att det förefinnes ett lifligt intresse inom Vermland för anläggandet af ett slagthus. För några år sedan väcktes förslag inom stadsfullmäktige i Karlstad om anläggandet af ett slagthus. Såsom ledamot af stadsfullmäktige uttalade jag mina lifliga sympatier för denna sak, men förklarade, att jag måste stanna dervid; och då herrar stadsfullmäktige emellertid beslöto anlägga ett slagthus, ansåg jag mig böra deremot afgifva min reservation, ty jag ansåg detta beslut i förening med tillämnadt slagthustvång stå i strid med gällande lag. Det af stadsfullmäktiges pluralitet fattade beslutet blef sedan öfverklagadt och naturligtvis af både Konungens befallningshafvande och Kongl. Maj:t undanröjdt. Saken utgör emellertid ett bevis på, att bland befolkningen i Vermland och särskildt i Karlstad finnas lifliga önsknningar att få ett slagthus till stånd.

Fördelarne af slagthus äro, enligt min mening, i ekonomiskt hänseende för landsbygden och kreatursuppfödare i allmänhet synnerligen stora. Detta gäller såväl exporten af kött som den inländska förbrukningen af samma vara. De äldre ibland oss minnas väl, hurusom svårigheter och invändningar gjordes mot anläggandet af mejerier; dessa hafva emellertid kommit till stånd; de inbillade svårigheter, som sökte ställa sig i vägen, blefvo undanröjda. Jag tror, att något liknande skall inträffa i fråga om en förbättrad köttproduktion och

att man för den skull kan våga ett profetiskt uttalande beträffande slagterierna. Dessa inrättningar hafva nog framtiden för sig. För den landbruksidkande befolkningen är det en stor fördel att kunna egnas sig åt produktionen af kött; och skall detta med någon framgång ske, är det nödvändigt, att man får medel till utrotande af kreaturssjukdomar, hvilka verka hämmande. Ett bland de kraftigaste medlen härtill är inrättande af slagthus i förening med besigtning. Och naturligt är, att utan kreaturssjukdomarnes bekämpande kan icke någon fullgod vara för köttmarknaden presteras.

I detta sammanhang vill jag ock nämna, att man kan vara viss om, att inom slagterierna större skicklighet finnes, att mindre djurplågeri eger rum och att icke så många olyckshändelser inträffa, som i förening med slagt plåga vållas på andra ställen.

Vidare skall jag be att få uppläsa ett detaljeradt meddelande, jag fått af tillförordnade landssekreteraren i Vermlands län. Jag läste i tidningarna, att mjeltbrand utbrutit på en prestgård i Vermland; kreatur hade nedslagtats och dervid hade inträffat en olyckshändelse: en person, som deltagit i göromålen, hade blifvit blodförgiftad och i följd deraf ljutit döden. Med anledning af dessa tidningsuppgifter skref jag till förordnade landssekreteraren för att erhålla närmare besked om de antydda förhållandena. Jag har genom i dag erhållet telegram fått bekräftelse på saken. I detta telegram, som jag skall be att få uppläsa, skrifver han: »Endast *ett* kreatur insjuknadt; vid dess nedslagning och nedgräfning två man smittade, den ene deraf dött, den andre numera »definitivt smittfri». Sista rapporten från platsen, enligt hvilken smittan nu borta, afgår i dag medicinalstyrelsen». Jag tror, att ätven detta kan i någon mån tjena till vägledning för utskottet.

För min del skulle jag visserligen vara benägen att acceptera det yrkande, den förste talaren gjorde, nemligen att man antogelagen i det skick, hvori den enligt motionärernas förslag föreligger, men med uteslutande af den rättighet, som der förefinnes för landkommun att få fakultativt slagthustvång. Min öfvertygelse är nemligen, att landkommunerna möjligen i framtiden skola vara angelägna att få detta, men ännu torde uppfattningen icke vara mogen i den rigtningen.

Jag skall därför, herr talman, be att få förena mig med dem, som yrkat återremiss utan någon bestämd formulering.

Herr Sjövall: Då resultatet af den här i kammaren förda diskussionen, efter allt hvad jag kan förstå, kommer att blifva det, att ärendet återremitteras till utskottet, och då det är högst troligt, att herr Ohlssons reservation i hufvudsakliga delar blir bestämmande för det slut, hvartill utskottet torde komma, och således den hemställan, som kommer att af detsamma föreläggas kamrarna, torde gå i sagda rigtning, så vill jag, innan ärendet remitteras till utskottet, be att få göra en anmärkning, som jag anser vara ganska vigtig.

Herr Ohlsson säger, att stadgandet i 2 § är under för handen varande förhållanden icke tillfredsställande, ty tillämpningsområdet

*Angående
införande af
köttbesig-
nings- och
slagtvång
m. m.
(Forts.)*

*Angående
införande af
köttbesigt-
nings- och
slagtvång
m. m.*
(Forts.)

har gjorts vidsträcktare, än behöfligt varit. Han säger, att icke ens de mest energiske ifrarne för inrättandet af offentliga slagthus och införandet i sammanhang dermed af slagttvång kunnat tänka sig, att detta skulle under närmaste tiden behöfvas på andra ställen än i de större städerna; följaktligen skulle det, säger han, vara obehöfligt att nu lagstadga om rätt till införandet af slagttvång i så vidsträckt omfattning, som förslaget i detta fall åsyftar, och drager så häraf den slutsats, att slagttvång bör införas allenast i de städer, der invånareantalet utgör minst 50,000. Till sist säger han, att man härigenom skulle vinna den äfven ur landtbruksintressets synpunkt högt skattade fördelen, att slagthus och köttbesigtning komma att anordnas just å de hufvudorter, derifrån lönande export af kött säkrast och lättast kan åvägbringas.

Jag skall med anledning häraf be att få till utskottets beaktande hemställa, huruvida det skulle vara med rättvisa och billighet öfverensstämmande, att en, ehuru i sig själf så liten och obetydlig, ort som Trelleborg, hvilken dock nu genom direkt samfärdsel med kontinenten kommer att blifva den plats, hvaröfver den allmänna — jag kanske kan säga uteslutande — persontrafiken till kontinenten kommer att taga sin väg, och der man i närvarande stund förbereder anläggandet af ett mycket stort slagteri, skulle uteslutas från denna stora fördel, hvilken ju blott skulle förbehållas de tre största städerna, Stockholm, Göteborg och Malmö — kan det vara öfverensstämmande med landets intressen, att en stad, som kanske blir den viktigaste i fråga om köttexport till Tyskland, skulle uteslutas från de förmåner, som afses med denna lag? Jag skall icke göra något yrkande i detta afseende, utan förenar mig med dem, som hemställt om återremiss, men jag ber, att utskottet, då det å nyo kommer att behandla denna fråga, också ville taga i betraktande, att en så pass obetydlig ort som Trelleborg, med blott några tusen invånare, kan i detta fall blifva af så stor betydelse, att det skulle vara en stor orättvisa att genom fastsläendet af en sådan lag, som den herr Ohlsson i sin reservation föreslagit, nära nog beröfva en dylik ort möjligheten att åvägbringa köttexport i stor skala.

Herr Bromée: Då diskussionen angående denna fråga dragit ganska långt ut på tiden, skall jag icke tillåta mig att på närmare håll skärskåda frågan om slagthus och slagttvång. Jag är visserligen öfvertygad om, att en lag i ifrågavarande hänseende åtminstone för de orter, der export kan ifrågakomma, är af behovet påkallad. Men då det förslag, som föreligger från utskottets sida, icke gerna kan anses vara tillfredsställande, och då herr vice talmannen uttalat de åsikter, för hvilka, så-om jag tror, landtbefolkningen i allmänhet och jag särskildt känner de största sympatierna, så skall jag, herr talman, icke upptaga tiden vidare, utan yrka bifall till det af herr vice talmannen framställda förslag om återremiss.

Herr Lovén: Jag skall icke blifva mångordig, efter som diskussionen redan dragit ut på tiden.

Jag ser denna fråga ur en något vidsträcktare synpunkt, än fallet varit med en del af de talare, som hittills yttrat sig. Här är efter min mening icke fråga om särskildt landsbygdens intressen, eller särskildt städernas intressen. För mig är denna fråga en allmän samhällsangelägenhet af mycket stor betydelse, dels i ekonomiskt, dels — vi få icke glömma det — äfven i hygieniskt afseende: i *ekonomiskt*, i nationalekonomiskt afseende, derför att jag tror, att, om denna slagthuslag blefve införd och till följd deraf slagthus komme att uppstå på flere ställen i landet, detta mer än något annat komme att bidra till höjandet af vår köttindustri och derför ock af vår kreatursuppfödning och boskapsskötseln i allmänhet, hvidan det således här är fråga om ett allmänt samhällsintresse; men vidare äfven i *hygieniskt* afseende, i hvilket hänseende jag endast vill be herrarne fästa uppmärksamheten vid den betydelse, denna sak har i fråga om bekämpandet af en bland de svåraste sjukdomar, mot hvilka menniskorna hafva att strida. Vi veta alla, att i vårt land uppstått en mycket vacker och, som jag hoppas, välsignelsebringande rörelse till bekämpande af tuberkulosen. Denna fråga har underkastats, såsom vi veta, en mycket grundlig och uttömmande utredning af den auktoritet, som måste sägas vara, om icke den högsta, åtminstone den sakkunnigaste på detta område, nemligen svenska läkaresällskapet. Detta sällskap antog efter långvariga, uttömmande diskussioner under flera på hvarandra följande sammankomster flera resolutioner, hvilka underkastades förnyad pröfning och således efter långvarigt och moget öfvervägande fastställdes. En bland dessa resolutioner framhåller, att offentliga slagthus äro nödvändiga för bekämpandet af tuberkulosen. Då så är förhållandet och då jag ej tycker det vara kammaren värdigt, om denna sak behandlas så uteslutande ur synpunkten af den ena eller andra stadens eller kommunens intressen, som här tyckes vara fallet, ber jag att få hemställa om återremiss utan några inskränkande bestämmelser, således i öfverensstämmelse med herr Collanders yrkande. Jag skall icke upptaga frågan vidare till behandling, utan hoppas få återkomma till den i sakligt hänseende, när den kommer att föreligga till slutligt afgörande.

Med herr Lovén förenade sig herrar *O. Olsson* från Stockholm, *David Bergström* och *Branting*.

Herr Petersson i Påboda: Jag begärde ordet särskildt med anledning af de båda talarnes på malmö- och göteborgsbänken anföranden. De voro båda eniga att söka förfäktas den meningen, att sjelfva grunden till framkomsten af föreliggande förslag icke vore ett hygieniskt intresse från städernas sida, utan fast mera ett rent exportintresse, således ett intresse, som särskildt bör omhuldas af landtmännen och nära angår dem. Särskildt tycktes de vara missnöjda

Angående införande af köttbesigtningsoch slagttvång m. m.
(Forts.)

*Angående
införande af
köttbesigt-
nings- och
slagttvång
m. m.
(Forts.)*

med den af herr Ohlsson i hans reservation uttalade mening, att afgifterna för köttbesigtningen borde erläggas af städerna eller att de anställda besigtningmännen borde aflönas af städerna. Det der låter för mig mycket märkvärdigt. Det är ju här icke fråga om att besluta någon lag, som skulle tvinga vare sig den eller den staden till köttbesigtning, utan det står, att köttbesigtningstvång »må kunna bestämmas för stad, som sådant åstundar.» Nå väl, åstundar en stad att åstadkomma köttbesigtning, så bevisar väl detta, att det verkligen är fråga om ett stadens intresse, nemligen ett hygieniskt intresse för staden. Ingen kan väl tro, att någon stad gör detta endast för att befrämja landtmännens intressen eller ur synpunkten af deras exportintresse; jag tror det icke. Jag skulle därför vilja förfäktas den mening, som uttalas i herr Ohlssons reservation, och yrka bifall till det af herr vice talmannen framställda förslag om återremiss i syfte att få fram ett förslag i den riktning, herr Ohlsson angifvit.

Herr greve Hamilton: I likhet med herr vice talmannen tror jag, att man får gå med mycken försigtighet till väga i denna fråga. Men jag är också lifligt öfvertygad om, att blott man får in sjelfva principen, kommer man så småningom att inse, att de farhågor, som man nu på åtskilliga håll hyser, icke äro så befogade. I likhet med herr vice talmannen tror jag äfven, att det är af mycket stor vikt, i fall frågan nu skall återremitteras, att man under diskussionen till ledning för utskottet klargör, hvilka synpunkter ha de största sympatierna inom denna kammare. Men deremot får jag säga, att jag, sedan jag närmare begrundat det förslag till resolution, som herr vice talmannen framlagt, blifvit tveksam, om det verkligen kan vara praktiskt att gå till väga så som han föreslagit. Herr vice talmannen har, såsom bekant, hemställt, att förslaget skulle i sin helhet återremitteras samt att kammaren dervid skulle uttala, att utskottet borde med ledning af de väckta motionerna, men endast i den omfattning och med iakttagande af de hufvudsakliga bestämmelser, som angifvas i herr Ohlssons reservation, utarbete ett nytt lagförslag, (och så var det med en liten inskränkning på slutet i resolutionsförslaget: »med frihet för utskottet att vidtaga redaktionsjemkningar», hvilket ännu skarpare betonade, att det var herr Ohlssons reservation, som skulle angifva, huru utskottet skulle gå till väga). Till en början ber jag då att få anmärka, att med ett sådant tillvägagående skulle skapas en ny praxis. Jag undrar, om det någonsin förr här i kammaren förekommit, att man återremitterat en fråga till ett utskott med en bestämd instruktion. Jag för min del skall icke fälla något omdöme, huruvida det verkligen kan vara fullt grundlagsenligt att på det viset binda utskottet, så att det icke får röra sig inom den ram, som anvisats genom motionerna; men äfven om så är, undrar jag, om icke åtskilliga praktiska svårigheter skola möta.

För det första förefaller det mig bra oegentligt, att inskränka utskottets handlingsfrihet på detta sätt, med ledning af något, som

faktiskt icke diskuterats. Den af herr Ohlsson framställda reservationen har icke i sina detaljer diskuterats. Kunna vi då vara säkra på, att alla de deri förekommade hufvudgrunderna äro acceptabla, eller kunna vi vara säkra på, att, om frågan närmare debatterades, icke ännu flera inskränkingar skulle finnas erforderliga? Och för det andra, huru skall det gå, om, såsom antagligt är, Första Kammaren besluter ren återremiss och Andra Kammaren kommer och yrkar återremiss med instruktion för utskottet? Kamrarne stanna således då i olika beslut; hvad skall då ske? Om så kan gå för sig, skola ju i sådant fall de olika besluten sammanjemkas. Skall utskottet då komma med ett förslag om sammanjemkning af olika återremiss-resolutioner? Det förefaller mig åtminstone bra besynnerligt. Och om utskottet åter finner, det de båda sätten att återremittera ärendet stå i rak strid mot hvarandra, så att sammanjemkning icke kan ske, skall då denna viktiga fråga på denna formella grund helt enkelt för denna riksdag förfalla? Sådant kan väl icke vara önskligt. Jag kan icke heller förstå, att de, som hysa sympatier för herr Ohlssons reservation, skola ha något behof af att i frågans nuvarande skede göra något uttalande, ty det är alldeles klart, att om det är herr Ohlssons reservation, som har de största sympatierna här i kammaren, och om utskottet icke följer de anvisningar, som under diskussionen gifvits, utan framlägger ett förslag på andra grunder, så kommer ett sådant förslag icke att ha någon framgång, utan kommer att falla. Jag kan således icke se, att de, som intressera sig för herr Ohlssons reservation, behöfva den garanti, som skulle ligga i den af herr vice talmannen föreslagna resolutionen. För min del synes det mig således, som om herr vice talmannens förslag, hvars syfte jag fullkomligt förstår och hvilket jag för öfrigt icke skulle ha något att invända mot, medför så stora praktiska betänkligheter, att det nog är bäst att göra så, som vanligen brukas, eller att låta diskussionen utgöra ledning för utskottet och återremittera saken helt enkelt. För min del skall jag be att få yrka, att förslaget i sin helhet återremitteras till utskottet.

Herr Hjelmérus: I likhet med de flesta, som under diskussionen yttrat sig, är jag lifligt intresserad för det ifrågavarande ärendets lyckliga lösning. Vi landtbrukare ha nemligen länge med ganska stor oro emotsett, huru det skulle komma att ställa sig inom den närmaste framtiden beträffande afsättningen af gödboskap.

Såsom det förut erinrats om under diskussionen, har mellanrikslagen blifvit uppsagd, så att den förmodligen kommer att upphöra under nästkommande juli månad. Huruvida det kan vara med större eller mindre svårighet förenadt att få en förlängning af densamma till stånd, derom vågar jag icke yttra mig. Men i alla fall kan jag icke tänka mig denna sak gynsammare än så, att det väl torde dröja icke så kort tid, innan en ny och tillfredsställande lag kommer i den gamlas ställe. Det blir således icke så liten tid, som hinner förgå,

*Angående
införande af
köttbesigt-
nings- och
slagttvång
m. m.*
(Forts.)

Angående
införande af
köttbesigt-
nings- och
slagttvång
m. m.
(Forts.)

innan en ny och obehindrad samfärdsel mellan Sverige och Norge i afseende på handeln åter uppkommer.

Den andra exportort, som vi för närvarande ega, är Tyskland. Som bekant hafva undersökningar med tuberkulin vid införsel af djur der påbörjats redan den 15 sistlidne februari. Hvarthän detta kommer att leda, det kan väl i någon mån vara tvifvel underkastadt. Men för mig synes det dock klart, att detta egentligen blott är första steget till att utestänga vårt land från all export af lefvande djur till Tyskland. Går man nemligen de tyska agrarerna närmare in på lifvet och frågar dem, hvad deras syfte är med stadgandena om den långa karantänstiden och om obligatorisk undersökning af djur, som införas från Sverige till Tyskland, så får man i många fall det enkla och uppriktiga svaret, att de med dessa bestämmelser icke afse något annat än att lägga hinder i vägen för införsel af djur.

Då, såsom bekant, sedan åtskilliga år tillbaka vår export af lefvande djur till England är afskuren och ringa utsigter äro för handen att vidare komma in dit med lefvande kreatur, så komma förhållandena säkerligen att gestalta sig så, att under den närmaste framtiden någon export från Sverige af lefvande djur icke gerna kan komma i fråga hvarken i ena eller andra rigtningen. Jag kan då i sjelfva verket icke tänka mig, huru det skulle gestalta sig med kreaturshandeln, derest icke möjlighet finnes för att Riksdagen kan ena sig om en lag angående slagthustvång och obligatorisk köttbesigtning. Såsom förhållandena nu te sig, ligger tydligen mesta vigten derpå, att vi erhålla den begärda lagen snart. Det är redan nu, som behovet af densamma framträder, och det är nu, som detta behof måste afhjelpas. Låter Riksdagen i år frågan falla, såsom det skedde under föregående års riksdag, så går ytterligare ett år, och då det väl icke lär kräfvä så synnerligen kort tid att få dessa slagthus med köttbesigtning och allt hvad dertill hörer till stånd, så skulle det möjligen komma att gestalta sig så, att man först när behovet upphört är färdig med slagthus, köttbesigtning och hela denna stora apparat, hvilken *nu* är absolut behöflig, men *då* kanske lika obehöflig.

Då emellertid frågan nu behandlats i lagutskottet på sätt som skett, kan det vara i någon mån tvifvelaktigt, hvilken väg man skall följa. Det är klart, att jag såsom motionär helst skulle vilja yrka bifall till motionen, men då den kanske icke har tillräckligt stora utsigter för sig inom Riksdagen, så skulle jag närmast vilja ansluta mig till den mening, som uttalats af herrar G. Andersson och Henricson. Men tvifvelsutän låter sig väl icke heller denna mening genomföras, utan återremiss torde vara nödvändig. Kunde en sådan komma till stånd och sammanjemkning i utskottet ega rum mellan den mening, som uttalats af nyssnämnda herrar, och den mening, som framhållits af herr Ohlsson, så skulle kanske ett så pass godt resultat kunna framarbetas, att det blefve för Riksdagen antagligt.

Då, såsom jag förut sökt att påpeka, frågan enligt mitt förmenande har den allra största vikt, vågar jag vördsamt anhålla, att herrarne icke utan vidare måtte skjuta densamma från sig, utan upptaga och grundligt pröfva densamma. Jag vågar likaledes vördsamt anhålla, att frågan nu varder återremitterad till lagutskottet för vidare behandling.

*Angående
införande af
köttbesigt-
nings- och
slagtvång
{ m. m.
(Forts.)*

Herr Andersson från Malmö: Jag har förut instämt med min ärade granne herr Darin i så väl hans yttrande som hans yrkande, men då jag anser, att frågan skulle vinna på, om den återremitterades till utskottet, så skall jag nu i stället förena mig med dem, som yrkat återremiss. Jag vill likväl icke vara med om de trånga och inskränkande bestämmelser, som herr vice talmannen föreslagit, utan önskar, att återremissen fattas mera allmänt enligt herr Collanders förslag.

På samma gång skall jag be att få säga blott ett par ord. Här har så väl i tal som skrift, både i dag och vid flera föregående tillfällen gjorts så stora och prägtiga inlägg i denna fråga, att icke mycket återstår att säga, och jag kan därför fatta mig mycket kort. Jag skall också endast be att få ytterligare understryka ett par ord, som min ärade granne i dag yttrat, och som kanske kunna behöfva ytterligare betonas efter hvad en ärad talare på kalmarlänsbänken här har yttrat.

Man kan ju icke och bör icke heller förneka, att denna fråga är utaf en särdeles stor vikt för städerna och i synnerhet för de större städerna från hygienisk och sanitär synpunkt sedt.

Men, mine herrar, jag har dock fått den bestämda öfvertygelsen, att det just är landtmännen, som hafva det största intresset af att få till stånd en sådan slagthuslag som den, hvilken här är i fråga. Jag har lefvat i Malmö under de år, då den stora kreatursexporten på England försiggick. Jag minnes mycket väl, huru på 1880-talet de stora Newcastlebåtarna på 800 och 1,000 tons hvarje torsdag fraktade 300—350 välgödda nötkreatur till England. Jag har sett, huru passagerareångarne, som gå mellan Malmö och Köpenhamn, varit öfverfulla af nötkreatur — ja, det var passagerareångare. Och då de stora Newcastlebåtarna icke voro tillräckliga att taga alla de kreatur, som förts till Malmö för att exporteras, så måste det på den ifrågavarande traden insättas extra båtar, medförande kreatur till den engelska marknaden. Jag har alltså varit i tillfälle att se, hvilken ofantlig betydelse denna kreatursexport kan hafva, visserligen *närmast* för sydligaste Sverige, men icke *allenast* för denna del af vårt land, ty icke blott der voro dessa kreatur uppköpta, utan äfven i Småland, ja, till och med i Östergötland.

Man bör därför icke komma och säga, att det endast är städerna, som hafva fördelar af denna slagthuslag, utan jag tror tvärtom, att de största chancerna, de största fördelarna komma att stanna på landtmännens sida.

*Angående
införande af
köttbesigt-
nings- och
slagtvång
m. m.
(Forts.)*

Jag har, som jag nämnde, velat säga detta, för att icke den ärade ledamotens på kalmarlänsbänken yttrande må stå alldeles obesvarade. Det är på denna grund, som jag har velat haft dessa ord fogade till protokollet.

För öfrigt ber jag att få instämma med herr Collander i hans yrkande.

Herr A. Hedin: Jag förmodar, att det icke blir någon annan råd än att återremittera betänkandet till utskottet. Det är dock med stor betänklighet, som jag inlåter mig på att rösta för en sådan åtgärd. Det är beklagligt, att icke båda kamrarne kunnat i hufvudsakliga punkter komma öfverens om ett sakbeslut, i hvilket fall en återremiss af öfriga punkter hade varit mindre betänklig.

Det är betänkligt, säger jag, att återremittera denna sak till ett utskott, som har varit i stånd till att skriva något sådant, som läses här på sid. 22, der nemligen utskottet hemställer, "det Riksdagen, med anledning af motionerna i fråga, i underdånig — ja, naturligtvis skulle den vara *underdånig* — skrifvelse anhåller, att Kongl. Maj:t täcktes vidtaga erforderliga åtgärder för att, så fort lämpligen ske kan, slagthus med der anordnad köttbesigtning under erforderlig kontroll måtte anordnas", o. s. v.

När Kongl. Maj:t till förlidet års Riksdag ingaf en proposition i denna fråga, så befans Kongl. Maj:t visserligen fortfarande omtöcknad af villorna från § 89 i regeringsformen, men trodde sig likväl böra fråga Riksdagen till råds, hvad den kunde tycka om saken både till dess principer och till detaljerna i utförandet. Utaf ett sådant Riksdagens "yttrande", som då begärdes, kan man ju sluta, att Kongl. Maj:t skulle både vid lagens utfärdande och framdeles, då ändringar uti lagen kunde komma att ifrågasättas, komma att känna sig i någon väsentligare grad bunden; och det var dock något. Men nu kommer ett utskott, som dock har framför sig en motion, deruti motionärerna mycket riktigt hafva hemställt, "att Riksdagen ville för sin del antaga följande förslag till förordning angående köttbesigtning- och slagtvång m. m.", och föreslår, att man skall auktorisera Kongl. Maj:t att i denna sak förfara *helt och hållet* som Kongl. Maj:t behagar, vidtaga alla nödiga åtgärder. Har Kongl. Maj:t den rättigheten, så behöfver han icke någon uppmaning dertill från Riksdagen. Har han icke denna rätt, men får en uppmaning från Riksdagen att begagna den, är det icke detsamma som att förläna Kongl. Maj:t denna rättighet? Har Kongl. Maj:t denna rätt beträffande några större städer, så har han den också beträffande alla andra kommuner uti Sveriges rike.

När ett utskott har kunnat skriva något sådant, är det högst obehagligt att behöfva återremittera — eller att öfver hufvud taget *remittera* något — till detsamma. Men det lärer väl i detta fall icke vara någon annan råd.

Då blir frågan: Huru skall denna återremiss formuleras? Med anledning af ett yttrande, som vi hörde för en stund sedan, och som kom igen helt nyss, ber jag få erinra derom, att här icke kan vara tal om hvad man kallar en "sammanjemkning". Här är icke fråga om en sådan. En sammanjemkning kan enligt grundlagen blott förekomma mellan af kamrarne fattade olika positiva saksbeslut, och någon sammanjemkning mellan tvenne återremisser existerar icke.

Nu skulle emellertid denna återremiss från kammaren vara begränsad på ett sådant sätt, att man frågar sig: hvarför skulle icke då kammaren, när den är färdig att besluta en så begränsad återremiss, lika väl kunna fatta ett positivt beslut? Från Första Kammaren kommer återremissen, efter hvad jag tager alldeles för gifvet, icke att på något sätt limiteras, det kommer der icke att fastslås några gränser, inom hvilka utskottet har att röra sig. Hvad uppstår då för situation? Utskottet skall på grund af återremissen afgifva ett nytt utlåtande. Det kommer då att från Andra Kammaren hafva sig förelagda vissa gränser, inom hvilka kammaren önskar, att det må hålla sig. Å andra sidan finner man vid undersökning af opinionen i Första Kammaren, bland annat sådan den gifvit sig till känna under denna dags debatt, att de åsigter, som der röjt sig, äro alldeles olika mot dem, som uttalats i den här beslutade återremissen. Hvad skall då utskottet göra? Det måste sätta sig öfver den ena eller andra af dessa meningar. Om det sätter sig öfver Andra Kammarens instruktion, så riskerar det, att förslaget faller i Andra Kammaren. Och rättar det sig efter Andra Kammarens instruktion, så riskerar det, att förslaget faller i Första Kammaren. Detta synes mig vara ett förträffligt sätt att lägga stötstenar i vägen för lösningen af frågan, i fall man, såsom jag antar fallet är med nära nog alla kammarens ledamöter, verkligen önskar en sådan. Under sådana förhållanden ser jag icke någon annan utväg än att följa den hittills alltid iakttagna praxis att helt enkelt återremittera ärendet in blanko till utskottet.

Jag påstår icke, att det skulle vara grundlagsstridigt att återremittera ärendet i ett visst syfte eller till och med att återremittera detsamma, omgifvet af sådana noggranna begränsningar, som här uti vice talmannens förslag finnas angifna. Jag påstår icke detta, men hvad jag påstår, är, att det är alldeles ändamålsvidrigt. Är kammaren emellertid färdig att besluta sådana gränser, så vore det bäst att fatta ett positivt beslut, och då vore saken sedan lättare att lösa.

Jag anhåller, herr talman, att få förena mig med de ledamöter, som förut yrkat återremiss helt enkelt, rätt och slätt.

Herr vice talmannen Danielson: Då det af mig angifna förslaget har betecknats såsom innebärande en instruktion för lagutskottet, så vill jag säga, att denna uppfattning synes mig innebära en öfverdrift. Det skulle vara märkvärdigt, när vi enskilda medlemmar af kammaren hafva rätt att uttala vår uppfattning och våra önsknings och säga, huru vi hvar och en för sig tycka och vilja hafva det i en fråga, om icke kammaren

*Angående
införande af
köttbesigt-
nings- och
slagtvång
m. m.*
(Forts.)

Angående
införande af
köttbesigt-
nings- och
slagtrång
m. m.

(Forts.)

sjelf skulle hafva samma rätt. Det kan icke vara möjligt annat, än att kammaren i detta afseende har samma rätt som dess enskilda ledamöter, och när vi icke besluta något annat, så tror jag icke, att det kan kallas obehöriga instruktioner eller ett förträffligt sätt att undanskjuta frågan. Jag kan alltså ej dela den siste talarens uppfattning häraf, jag tror den är oberättigad.

Vidare har en talare sagt, att det vore olämpligt, att kammaren uttalade sig för herr Ohlssons reservation, då kammaren ej varit i tillfälle att diskutera den. Ja, få vi öfvergå till att pröfva herr Ohlssons reservation, så tror jag, att kammaren skall komma att antaga den. Men skall man återremittera frågan, så bör man icke gifva sig ut, så att säga, på hal is genom att återremittera så, att det nya utlåtandet kan komma att gå i hvilken rigtning som helst. Detta tycker jag vore att missleda i frågan, ty då tro herrarne i lagutskottet, att de kunna få oss landtmän att gå in på hvad som helst i denna fråga, men det är en tanke, som icke är riktig. För att betaga utskottet en sådan uppfattning, tror jag det icke vore ur vägen, om kammaren vid återremisser gjorde ett uttalande om, huru den tänkt sig frågan löst och hvilka begränsningar den vill hafva i saken. Och jag kan deri icke finna det ringaste, som kan tydas som ett obehörigt tryck på utskottet. Utskottet är väl för öfrigt intet annat än en underordnad delegation af kamrarne, och kamrarne måtte väl då hafva rätt att säga denna delegation, att man önskar, att den ville komma in med ett förslag på det eller det sättet. Jag kan ej förstå annat. Och för att omnämna en sak, som för mig är känd, händer det ofantligt ofta i statsutskottet, att ett ärende återremitteras till afdelningen med befallning att komma in med nytt förslag i det eller det syftet.

Det är endast detta, jag velat säga. Jag tror, att, om vi ej få igen förslaget omarbetadt i den rigtning, som här af mig berörts, detta då åtminstone här skall lända till rent afslag.

Herr A. Hedin: Jag vet icke, hvar jag skall söka den rätta jempörelsepunkten mellan den enskilde ledamotens, t. ex. min rätt att uttala min mening till den lilla kraft och verkan det kan hafva, när lagutskottet komme att läsa protokollet i denna sak, och å andra sidan ett så formuleradt återremissyrkande som det af vice talmannen framställda, hvilket jag icke kan läsa på annat sätt, än att det innebär ett af Andra Kammaren fattadt beslut, att der är gränsen, dit intill må lagutskottet gå, men icke vidare. Och *det* måtte väl vara något annat än det uttalande jag kunde göra, om jag inläte mig på saken och sade, att t. ex. det stadgandet i reservantens förslag synes mig alldeles orimligt, att detta lagförslag endast skulle komma att gälla de tre största städerna med öfver 50,000 invånare. Det finnes väl icke någon jempörlighet mellan ett uttalande i Andra Kammarens namn, genom ett af kammaren genom votering fattadt beslut och min enskilda mening om, huruvida denna lag bör utsträckas till flere eller färre städer.

Hvad för öfrigt angår den uppfattningen, att uti yrkandet på en återremiss af det slag, som hittills brukats under hela det nya riksdagsskickets tillvaro, skulle kunna ligga fördoldt något försök att locka landtmännen att besluta något, som de icke vilja hafva, så går den alldeles öfver mitt förstånd. Jag tänker, att stadsrepresentanterna, för så vidt de nu eljest skola anses representera något mot landet fiendtligt intresse, i detta fall egentligen tänka på dessa anordningar inom städerna och alldeles icke skola hafva det minsta emot att fritaga landsbygden. Jag har verkligen icke före det sista yttrandet, som vi hörde, haft någon föreställning om, att här var en strid mellan landt- och stadsintressen.

*Angående
införande af
köttbesigt-
nings- och
slagttvång
m. m.
(Forts.)*

Herr friherre Barnekow: Såsom motionär i denna fråga intresserar jag mig naturligtvis mycket varmt för frågans lösning. Jag tyckte också, att vi stodo nära målet att få en lösning af den samma, men nu, mine herrar, håller lösningen på att ointetgöras på en formfråga. Kan det vara skäl, att man låter en så stor och viktig fråga, som denna är för hela vårt land, falla endast på denna formfråga?

Om herr vice talmannen inlemnat ett skriftligen motiveradt förslag, så antager jag, att herr talmannen kommer att läsa upp det samma. Om herr talmannen sedan framställer proposition på återremiss rätt och slätt, så tror jag, utan att vilja smickra herr vice talmannen, att han dock har ett så stort inflytande, och att hans uttalande kommer att verka så kraftigt, att det icke behöfver bifogas någon motivering till kammarens beslut. Jag anser, ehuru jag sjelf är motionär, att man måste nöja sig dermed, ty jag finner, att det är omöjligt att få allt, hvad jag i detta afseende önskar, och jag tror knappast, att vi kunna komma längre, åtminstone icke mycket längre än hvad vice talmannen önskar.

Derför, herr talman, ber jag få instämma med dem, som yrkat återremiss utan några tillägg.

Herr vice talmannen Danielson: Jag får tacka friherre Barnekow för hans vänlighet, men får dock säga, att jag icke kan emottaga denna vänlighet, emedan jag långt ifrån eger ett så stort inflytande.

Jag kan emellertid i en så allvarlig sak som denna, der det gäller bördor, som man är i färd med att pålägga den svenska allmänheten, icke utan mycken tvekan och försigtighet vara med om en sådan lag. Det må emellertid härmed vara huru som helst, men jag har, mine herrar, den öfvertygelsen, att man icke bör orda, såsom jag tror, att en talare har gjort, om en strid mellan stad och land. Det har aldrig varit min mening, men det framskymtar i motionärernas förslag, att landet på sätt och vis blir beroende af städerna i detta afseende, och det är detta jag icke kan vara med om.

Om kammaren vill antaga det yrkande, jag framställt, eller förkasta detsamma, beror på kammaren sjelf, den må göra huru den

*Angående
införande af
köttbesigt-
nings- och
slagttvång
m. m.
(Forts.)*

vill. Men när man säger, att icke kammaren har rätt att göra ett sådant uttalande, så vågar jag bestrida det. Jag anser, att kammaren ovilkorligen har denna rätt, och jag tror icke, att en man som herr Hedin, som annars är så öm om kammarens anseende, skall kunna förneka, att mitt förslag är lagenligt.

Herr Andersson från Malmö: Blott några få ord. Jag begärde ordet för att göra ett tillägg till det anförande, som jag hade för en stund sedan, emedan jag icke då kom till det slut jag ville komma till i sjelfva frågan. Jag blef nemligen bragt ur koncepten genom den stora munterhet, som uppstod i kammaren, när jag yttrade, att det ofta på 1880-talet inträffade, att de passagerareångare, som gingo mellan Malmö och Köpenhamn, voro fullastade med nötkreatur. Detta låter egendomligt, men det är ett faktum, att så var förhållandet. Som herrarne veta, ligger hela Öresundstrafiken i händerna på ett danskt sällskap, »Det Forenede Dampskibsselskab», och detta sällskap aktade icke för rof att på passagerareångarne, som afgingo från Malmö, lasta in så mycket nötkreatur, att passagerarne nödgades trängas med kor och oxar. Detta är verkligen sanning. Kammarens munterhet gjorde emellertid, att jag glömde att komma till det slut, hvartill jag ville komma. Jag ville nemligen för herrarne icke allenast visa, hvilken oerhörd export af levande djur, som på 1880-talet egde rum så väl till England som till Danmark, utan äfven påpeka hvilken förlust det kan blifva för Sveriges jordbrukare, i händelse äfven den tyska kreatursmarknaden (den engelska är för länge sedan stängd för oss) stänges för vår export, och vi icke hafva det så ordnadt, att vi i stället kunna ditsända vår boskap i väl slagadt och väl undersökt tillstånd. Genom antagande af denna slagthuslag och genom anläggande af slagthus å exportplatserna, kunna landtmännen ändå få afsättning för den boskap, som icke kan konsumeras inom landet.

Det var endast detta jag ville tillägga.

Herr Darin: Herrarne torde lätt kunna förstå, att det icke är för att förlänga diskussionen, som jag begärt ordet, utan för att bringa den till slut på ett enklare sätt.

Det var så, att i mitt första anförande, hvilket, som väl herrarne tyckte, hade en betydlig längd — och jag tyckte det också sjelf, men jag ansåg det nödvändigt att få fram en del sakförhållanden, som ingen kände till bättre än vi malmörepresentanter — jag yrkade bifall till motionen, men jag gjorde det endast för att göra något yrkande, och jag kunde lika väl hafva yrkat bifall till herr Henricsons reservation, som, hvad syftet beträffar, nästan tilltalade mig mera, men jag var osäker, om det icke fans formella brister i denna reservation. Emellertid har nu diskussionen tagit en sådan vändning, som jag i grund och botten önskat, i det att kammaren funnits benägen att uttala sig för återremiss, och jag skall äfven biträda detta yrkande.

Men gifvetvis kan jag icke biträda, utan måste på det allra bestämdaste motsätta mig den formulering för återremissen, som vice talmannen föreslagit. För min del måste jag hos kammaren anhålla om återremiss utan fraser i öfverensstämmelse med det yrkande, som åtskilliga andra talare framställt, och jag gör det med hänsyn till hvad jag yttrade i slutet af mitt förra anförande, att jag fruktar, att om ett förslag framkommer i öfverensstämmelse med herr Ohlssons reservation, det blir död åt hela frågan.

Herr talman, jag skall efter framställandet af detta yrkande, med återkallande af mitt tidigare gjorda, tillägga ett par ord för att undanröjda ett missförstånd af en representant på kalmarlänsbänken — för tydlighetens skull vill jag tillägga en *nykommen* representant på kalmarlänsbänken — hvilken talare så hade uppfattat mitt ganska omständliga anförande, att jag skulle velat framhålla denna fråga såsom innebärande en motsats mellan land och stad. Jag kan icke tro, att någon annan ledamot af kammaren kunnat fatta mitt anförande så, och jag skall därför icke så mycket bekymra mig öfver hans missuppfattning.

Herr Henricson: Jag skall endast anhålla att få återtaga mitt förut gjorda yrkande och förena mig med dem, som yrkat ärendets återremitterande till utskottet *utan* instruktion:

Öfverläggningen var slutad. Herr talmannen gaf propositioner först på bifall till utskottets förslag och derefter på hvartera af de båda qvarstående yrkandena, nemligen dels ärendets återförvisande till utskottet och dels återremiss enligt herr vice talmannens förslag; och förklarade herr talmannen sig anse det förra af de båda sistnämnda yrkandena hafva flertalets mening för sig. Votering blef likväl begärd och företogs, sedan till kontraposition antagits bifall till herr vice talmannens förslag, enligt följande nu uppsatta och af kammaren godkända voteringsproposition.

Den, som beträffande lagutskottets förevarande utlåtande n:o 30, vill, att det samma skall till utskottet återförvisas, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren återförvisat ärendet i enlighet med det af herr vice talmannen gjorda yrkande.

*Angående
införande af
köttbesigt-
nings- och
slagttvång
m. m.
(Forts.)*

Efter röstsedlarnes uppräknande befans 144 ledamöter röstat ja och 69 nej; hvadan kammaren beslutat ienlighet med ja-propositionens innehåll.

§ 12.

Föredrogs och bifölls Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskotts utlåtande n:o 4, i anledning af herr A. Norrmans m. fl. motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utarbetande och framläggande af förslag till beredande af ordnade förhållanden med afseende å vissa kringvandrare, i synnerhet de s. k. tatarne.

Jemlikt föreskriften i 63 § 3 mom. riksdagsförordningen skulle detta beslut genom utdrag af protokollet delgifvas Första Kammaren.

§ 13.

Om skrifvelse till Kongl. Maj:t ang. undervisningen i geografi vid de allmänna läroverken.

Slutligen föredrogs Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 5, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående undervisningen i geografi vid de allmänna läroverken.

Utskottet hade från Andra Kammaren fått mottaga en af herr *Edv. Svensson* i Karlskrona väckt motion, n:o 105, i hvilken hemstälts:

»att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes förordna:

att större timtal inrymmes åt geografiundervisningen vid de allmänna läroverken;

att geografin äfven i de högre klasserna må skiljas från historien; samt

att vid tillsättandet af lärarebefattningar geografin måtte förklaras för särskildt undervisningsämne.»

Med föranledande häraf hemstälde nu utskottet i *punkten 1:*

att Andra Kammaren för sin del ville besluta, att Riksdagen må i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om meddelande af sådana bestämmelser, att, vid tillsättande af lärarebefattningar vid de allmänna läroverken, geografin måtte räknas såsom särskildt undervisningsämne.

Ordet begärdes af:

Herr Darin, som yttrade: Herr talman, mine herrar! Den föreliggande frågan började utan tvifvel såsom en rätt liten fråga, men har, såsom herrarne torde ha observerat — eller kanske icke observerat — slutat såsom en stor. Att påstå, det kunskap i geografi icke är nyttig, kan icke falla mig in, särskildt i betraktande af den stora kunskap i denna vetenskap, som utskottet haft till sitt förfogande. Jag kan icke heller påstå, att icke motionären haft ett lofligt syfte, då han velat höja undervisningen i detta ämne, och jag kan till och med godkänna de medel han angifvit. Det är tre medel, som han anser verksamma för ändamålet; för det första, att större timtal inrymmas åt geografiundervisningen vid de allmänna läroverken; för det andra, att geografin äfven i de högre klasserna må skiljas från historien, samt för det tredje, att vid tillsättandet af lärarebefattningar geografin måtte förklaras för särskildt undervisningsämne. Till dessa tre medel har nu utskottet med rätta tillagt ytterligare ett, om hvilket utskottet säger, att motionären endast i förbigående antydt eller berört det-samma, nemligen att åtgärder måtte vidtagas för inrättande vid våra universitet af nya professurer i denna vetenskap, och härutinnan har utskottet utan tvifvel mycket rätt. Utskottet kan emellertid icke tillstyrka vare sig det första eller det andra af dessa medel, hvilka egentligen skulle finnas inom läroverken sjelfva. Härom yttrar sig utskottet och ganska bestämdt, då det på sidan 10 säger, att utskottet icke ens vill inlåta sig på frågan, huru härvid skulle kunna tillgå, och jag skänker utskottet mitt fullaste erkännande, då det icke gjort något försök i den rigtningen, ty, mine herrar, hvad skulle blifva följden, om den ena motionen efter den andra framkomme, i syfte att höja undervisningen i de olika ämnena vid läroverken, och dessa motioner bifölles. Jag för min del beklagar då både läroverken och lärjungarne, ty bådadera skulle då fullkomligt sprängas, hvilket de redan nu äro nära att göra. Utskottet har således, enligt min tanke, mycket fog för sitt uttalande i båda dessa afseenden.

Hvad deremot det tredje af motionären angifna medlet angår, så finner utskottet detta mycket beaktansvärdt, nemligen att geografin upptages såsom ett särskildt ämne vid ledigförklarande och besättande af lärarebefattningar, men förunderligt nog går icke utskottet till den konsekvens, som nödvändigt måste häraf framgå, nemligen att hos kammaren hemställa, att kammaren ville hos Kongl. Maj:t anhålla om åtgärder för upprättande af två nya professurer i detta ämne, en vid hvardera af våra universitet. Detta hade varit följdriktigt, och till belysande af detta vill jag citera utskottet sjelft. Utskottet säger på sidan 7, att utskottet vill såsom sin mening uttala, att »det första och väsentligaste villkoret för höjandet af undervisningen i geografi, vid de allmänna läroverken, är att söka i upprättandet af särskilda lärostolar i detta ämne vid våra universitet. Således är det det första och väsentligaste villkoret, som utskottet nu icke vill tillstyrka; och för att

*Om skrifvelse
till Kongl.
Maj:t ang.
undervisningen
i geografi
vid de all-
männa läro-
verken.*
(Forts.)

Om skrifvelse till Kongl. Maj:t ang. undervisningen i geografi vid de allmänna läroverken. man skall vara alldeles säker på att dess betydelse enligt utskottets mening är så stor, så upprepar utskottet samma uttalande på sidan 10, då utskottet säger, att »den viktigaste förutsättningen för höjande af undervisningen i geografi vid de allmänna läroverken torde vara att söka i upprättandet af särskilda lärostolar i detta ämne vid våra universitet.»

(Forts.)

Alltså, mine herrar, utskottet har icke tillstyrkt de två medlen, som falla inom läroverkens gränser, och detta anser jag äfven vara rätt, ty ett sådant förslag af utskottet skulle gjort våra läroverks undervisningsplaner till ännu större »lappverk», såsom utskottet säger, än de redan nu äro — kammaren torde redan hafva fält domen öfver dem. Men jag kan alls icke förstå, huru utskottet har kunnat stanna på vägen i det andra hänseendet. Utskottet säger, att upprättandet af två nya professurer, en vid hvarje universitet, är det första och väsentligaste villkoret för geografiundervisningens främjande, men utskottet tillstyrker likväl icke en framställning i sådant syfte. Vi böra väl dock, mine herrar, taga hänsyn till det uttalande, utskottet gjort. Om kammaren nemligen nu bifaller utskottets hemställan, så tror jag, att kammaren framdeles skulle visa sig mäktig en mera logisk följdriktighet, än utskottet gjort, och således finna sig bunden, när Kongl. Maj:t en dag kommer och gör framställning om upprättandet af två nya professurer i detta ämne och dervid åberopar kammarens beslut i nu föreliggande del af frågan.

På grund af hvad jag nu haft äran anföra, vågar jag tro, att utskottets hemställan icke kan vinna kammarens bifall, och jag anhåller, herr talman, att få yrka afslag å densamma.

Herr Ernst Carlson anförde: Herr grefve oeh talman, mine herrar! Vid denna långt framskridna middagstimme, då kammarens ledamöter af helt naturliga skäl äro mera intresserade för en matsedel af helt annan art än den pedagogiska, skall jag icke trötta med att gå djupare in på den geografiska frågan. Men såsom ledamot af det utskott, som framlagt det nu föredragna utlåtandet, må det tillåtas mig att med ett par ord bemöta det något egendomliga angrepp, som den föregående talaren rigtat mot utskottet.

Den ärade talaren å malmöbanken yttrade, att utskottet, då det häntydt på behovet af särskilda lärostolar i geografi vid universiteten, sökt göra en liten fråga till en stor sådan. Det förhåller sig dock snarare tvärt om: utskottet har af en större fråga gjort en mindre. Ty medan motionärerna förordat tre åtgärder till geografiens höjande, har utskottet tillstyrkt endast en af dem. I motiveringen har utskottet dervid visserligen framhållit åtskilliga önskemål, bland dem upprättandet af särskilda professorsstolar i geografi, det är sant; men dessa framtidstankar föreligga icke nu till utförande. Det är endast om det yrkande, som innehålles i utskottets kläm, som kammaren nu har att fatta beslut. Ett är, hvad som kan vara önskvärdt att en

gång i tiden uppnå; ett annat, hvad som det under för handen varande förhållanden är klokt och lämpligt att genomföra.

Den ärade talaren anmärkte vidare, att det vore föga följdriktigt att, såsom utskottet gjort, tillstyrka geografiens skiljande från historien vid tillsättning af lärareplatser, men afstyrka de af motionären i sammanhang dermed föreslagna ändringarna i undervisningsplanen. Utskottet har dock, tror jag, handlat fullt följdriktigt, då det ej funnit klokt och lämpligt att förorda mindre ändringar af skolans schema vid en tidpunkt, då en genomgripande läroverksreform står på dagordningen, och då krafven på dess genomförande dag för dag växa i styrka så väl inom som utom Riksdagen. Dylika mindre ändringar i schemat böra för närvarande, så vidt möjligt är, få anstå; reformen bör genomföras på en gång för att ej vålla onödiga rubbningar i skolans lif och verksamhet.

Deremot har utskottet ansett det vara klokt och lämpligt att nu vidtaga en annan åtgärd, som ej står i samband med den stora läroverksreformen, men som ändock kan främja det geografiska studiets lyftning genom att åt ämnet — ett så allmänbildande och för det praktiska lifvet viktigt ämne som geografin — förvärfva dugande lärarekrafter. Detta afses och torde också småningom vinnas genom den bestämmelsen, att geografin vid tillsättning af lärarebefattningar skulle få räknas såsom särskildt undervisningsämne, skildt från historien, en af de sakkunnige länge fordrad åtgärd, som är lätt att genomföra och ej behöfver kosta statsverket någon uppoffring.

Då alltså, såsom jag haft äran anföra, den af utskottet nu förordade åtgärden å ena sidan ej står i samband med den stora läroverksreformen, men då å andra sidan denna åtgärd kan blifva ett verksamt medel att skaffa läroverken bättre lärare i geografi, skall jag, herr talman, för min del be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Häruti instämde herrar *Melin, Liljeholm, Kardell, Sjövall* och *Centerwall*.

Herr Darin: Jag skall kort och godt ansluta mig till hvad den nyss uppträdande ledamoten af utskottet har anfört. Det talar nemligen alldeles för min åsigt.

Jag anser i likhet med honom, att de två första medlen, som äro ifrågasatta till geografiundervisningens höjande, icke böra vinna afseende. Detta står också i fullkomlig öfverensstämmelse med utskottets uppfattning.

Representanten för utskottet har vidare yttrat, att för närvarande — märk väl, mine herrar! -- för närvarande är det icke fråga om annat än att besluta rörande den tredje punkten, der det är tal om att vid läraretjensters besättande skilja geografin från andra undervisningsämnena. För närvarande — detta öfverensstämmer ju full-

Om skrifvelse till Kongl. Maj:t ang. undervisningen i geografi vid de allmänna läroverken.
(Forts.)

Om skrifvelse till Kongl. Maj:t ang. undervisningen i geografi vid de allmänna läroverken. komligt med hvad jag har sagt. Men den ärade talaren har icke bestridt, och har, på grund af utskottets egna uttalanden, icke heller kunnat bestrida, att det framdeles blir fråga om att besluta angående något annat, som deraf framgår såsom en konsekvens.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad samt herr tal-
mannen till proposition upptagit de olika yrkandena, biföll kammaren
utskottets hemställan.

Detta beslut skulle jemlikt 63 § 3 mom. riksdagsordningen genom
utdrag af protokollet delgifvas Första Kammaren.

Punkten 2.

Bifölls jemväl.

§ 14.

Herr *C. Wallis* aflemnade en af honom jemte åtskilliga andra af
kammarens ledamöter undertecknad motion, n:o 168, om skrifvelse till
Kongl. Maj:t med begäran om utredning, huruvida ej föreskrift borde
meddelas derom, att tändstickor, i hvilkas tändmassa vanlig fosfor in-
går, ej må till riket införas m. m.

Denna motion bordlades.

§ 15.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *A. Henricson*
under två dagar från och med den 22 dennes.

§ 16.

Anmäldes och godkändes sammansatta stats- och lagutskottets
förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 15, till Konungen, i anledning
dels af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående Kongl.
Maj:ts högsta domstols tjenstgöring på afdelningar, dels ock Kongl.
Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om höjning af
anslaget till högsta domstolen och nedre justitierevisionen.

§ 17.

Till bordläggning anmäldes bevillningsutskottets betänkande n:o 9,
angående vilkoren för försäljning af bränvin.

Detta ärende skulle å föredragningslistan för nästa sammanträde uppföras framför de ärenden, som blifvit två gånger bordlagda.

§ 18.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 4,9 e. m.

In fidem

E. Nathorst Böös.
